

COMISIWN ELUSENNAU
AR GYFER CYMRU A LLOEGR

Cyfansoddiad Sefydliad Corfforedig Elusennol a'i unig aelodau â phleidlais yw ei ymddiriedolwyr elusen (Cyfansoddiad enghreifftiol 'sylfaen')

Sefydliad Corfforedig Elusennol: Cyfansoddiad enghreifftiol ar gyfer SCE a'i unig aelodau â phleidlais yw ei ymddiriedolwyr elusen

(Cyfansoddiad enghreifftiol 'sylfaen')

Mae'r ddogfen hon yn gyfansoddiad enghreifftiol y Comisiwn Elusennau ar gyfer Sefydliad Corfforedig Elusennol (SCE).

Mae'r canllaw hwn yn esbonio'n fyr:

- Beth yw SCE
- Sut i benderfynu ai SCE yw'r ffurf gywir i'ch elusen chi
- Sut i ddewis y cyfansoddiad enghreifftiol cywir
- Sut i gwblhau'r cyfansoddiad enghreifftiol a chofrestru fel elusen
- Ble i gael rhagor o wybodaeth a chyngor

Yn atodiad 2, mae nodiadau sy'n esbonio pwyntiau allweddol am bob cymal yn y cyfansoddiad enghreifftiol i'ch helpu i benderfynu sut i'w gwblhau.

Mae canllawiau mwy manwl gennym hefyd ar SCEau [ar ein gwefan](#).

Beth yw Sefydliad Corfforedig Elusennol?

Mae'r Sefydliad Corfforedig Elusennol (SCE) yn ffurf gyfreithiol ar gyfer elusen. Mae'n ffurf gorfforedig o elusen sydd heb fod yn gwmni cyfyngedig nac yn amodol ar reoleiddio cwmni.

Mae Deddf Elusennau 2011 yn creu'r fframwaith cyfreithiol sylfaenol ar gyfer y SCE. Mae'r fframwaith hwn yn cael ei gwblhau gan reoliadau:

- Rheoliadau (Cyffredinol) Sefydliadau Corfforedig Elusennol 2012 ('Rheoliadau Cyffredinol'); a'r
- Rheoliadau (Ansoffedd a Diddymu) Sefydliadau Corfforedig Elusennol 2012 ('Rheoliadau Diddymu').

Ydy'r SCE yn strwythur sy'n addas i'n helusen ni?

Dewis y strwythur cyfreithiol a'r ddogfen lywodraethol iawn yw un o'r penderfyniadau cyntaf a phwysicaf y mae'n rhaid i sylfaenwyr elusen eu gwneud. Bydd yn effeithio ar:

- ba mor hawdd y bydd i sefydlu a rhedeg yr elusen
- pa mor hawdd y bydd i wneud newidiadau yn y dyfodol
- all yr elusen gael aelodaeth â phleidlais
- a all yr elusen ei hun berchen ar eiddo, cyflogi staff neu lunio contractau, nau a fydd rhaid i'r ymddiriedolwyr wneud hyn eu hunain.

Mae pedair prif ffurf gyfreithiol ar gael i elusennau. Rydym yn cynhyrchu dogfennau llywodraethol enghreifftiol ar gyfer pob un o'r ffurfiau hyn:

- Ymddiriedolaeth (dogfen lywodraethol: gweithred ymddiriedolaeth; gallai gael ei chreu drwy ewyllys hefyd);
- Cymdeithas anghorfforedig (dogfen lywodraethol: cyfansoddiad neu reolau);
- Cwmni cyfyngedig drwy warant (dogfen lywodraethol: memorandwm ac erthyglau cymdeithasu ar gyfer cwmni a ffurfiwyd cyn Medi 2009; erthyglau cymdeithasu ar gyfer cwmni a ffurfiwyd ers hynny);
- SCE (dogfen lywodraethol: cyfansoddi).

Gall ffurf anghorfforedig, SCE neu gwmni cyfyngedig drwy warant fod yn addas ar gyfer elusen a fydd yn:

- berchen ar dir yn ei henw ei hun
- rheoli cronfeydd neu asedau sylweddol
- llunio contractau, er enghraifft drwy gyflogi staff, neu
- cyflawni gweithgareddau elusennol sy'n cynnwys risgiau ariannol

Rhai pwyntiau i'w nodi am SCEau:

- Mae SCE yn gorff corfforaethol (fel cwmni) sy'n gallu berchen ar eiddo, cyflogi staff a llunio contractau eraill yn ei enw ei hun (yn hytrach nag yn enwau'r ymddiriedolwyr).
- Mae gan aelodau cwmni cyfyngedig drwy warant atebolrwydd cyfyngedig am ei ddyledion os yw'n dirwyn i ben (mae'n rhaid iddynt dalu swm penodol yn unig). Gall aelodau'r SCE naill ai gael dim atebolrwydd o gwbl neu (fel cwmni) atebolrwydd cyfyngedig am ei ddyledion.
- Oherwydd bod diogelwch cyfreithiol ychwanegol ganddynt, mae'n rhaid i aelodau corff corfforaethol (cwmni neu SCE) gydymffurfio â rheoliadau ychwanegol.
- Yn wahanol i gwmnïau, nid oes rhaid i SCEau gofrestru gyda Thŷ'r Cwmnïau.
- Yn wahanol i gwmnïau, ni chaiff SCEau ddirwy am gamgymeriadau gweinyddol megis ffeilio cyfrifon yn hwyr, ond mae torri rhai Rheoliadau SCE yn dramgwyddau cyfreithiol.
- Mae'n rhaid i bob SCE gofrestru gyda'r Comisiwn, waeth beth fo'i incwm. Mae'n dilyn na all elusen a esgusodir fod yn SCE, a gall SCE fod yn anaddas ar gyfer mathau eraill o elusen nad oes rhaid iddynt gofrestru. ([Gweler ein canllaw ar y mathau o elusen nad oes rhaid iddynt gofrestru.](#))
- Mae'n rhaid i SCEau gynhyrchu cyfrifon o dan y gyfraith elusennau, nid y gyfraith cwmnïau. Mae hyn yn caniatáu i SCEau llai (incwm o dan £250,000) gynhyrchu cyfrifon derbyniadau a thaliadau symlach.
- I symleiddio'r fframwaith SCE, nid oes unrhyw ddarpariaeth ar hyn o bryd i SCEau gyhoeddi dyledebau, neu ar gyfer cofrestr arwystlon (morgeisiau ac ati) dros eiddo SCE.

I gael rhagor o wybodaeth am ffurfiau cyfreithiol eraill, gweler ein canllaw ar [ddewis dogfen lywodraethol eich elusen](#).

Pam bod dau gyfansoddiad enghreifftiol gwahanol ar gyfer SCE?

Fel cwmnïau (sy'n rhaid cael aelodau a chyfarwyddwyr cwmni), mae'n rhaid i bob SCE gael aelodau ac ymddiriedolwyr elusen. Efallai y bydd rhai SCEau am gael ymddiriedolwyr elusen yn unig fel aelodau; bydd eraill am gael aelodaeth ehangach sy'n agored i bobl eraill.

Rydym wedi cynhyrchu dau gyfansoddiad enghreifftiol ar gyfer SCEau:

- mae'r cyfansoddiad enghreifftiol '**sylyfaen**' (yr un yma) ar gyfer elusennau a'u **hunig** aelodau â phleidlais yw'r ymddiriedolwyr elusen;
- mae'r cyfansoddiad enghreifftiol '**cyswllt**' ar gyfer elusennau fydd ag aelodaeth ehangach, gan gynnwys aelodau â phleidlais heblaw'r ymddiriedolwyr elusen.

Yn ymarferol bydd SCE sy'n defnyddio'r cyfansoddiad enghreifftiol 'sylyfaen' yn debyg i ymddiriedolaeth elusennol gorfforedig, sy'n cael ei weinyddu gan grŵp bach o bobl (yr ymddiriedolwyr elusen) a fydd yn gwneud yr holl benderfyniadau pwysig. Gall ymddiriedolwyr elusen gael eu penodi am gyfnod amhenodol ac mae'n debyg y byddant yn penodi ymddiriedolwyr elusen newydd.

Bydd gan SCE sy'n defnyddio'r cyfansoddiad 'cyswllt' aelodaeth ehangach sydd â hawliau pleidleisio ac sy'n rhaid gwneud penderfyniadau arbennig (megis diwygio'r cyfansoddiad), bydd yn penodi rhai neu'r holl ymddiriedolwyr elusen fel arfer (a fydd yn gwasanaethu am gyfnodau penodol), a gall ymwneud â gwaith y SCE.

Nid oes dwy ffurf wahanol o SCE. Gallai'r SCE sydd â chyfansoddiad enghreifftiol 'sylyfaen' newid ei gyfansoddiad i'r cyfansoddiad enghreifftiol 'cyswllt' pe byddai am gael aelodaeth â phleidlais ehangach. (Gallai hyn ddigwydd i'r gwrthwyneb hefyd, ond byddai'n rhaid i aelodau nad ydynt yn ymddiriedolwyr gytuno i ildio eu haelodaeth.) Byddai angen i ni gymeradwyo rhai newidiadau.

Defnyddio cyfansoddiadau SCE enghreifftiol y Comisiwn

Mae'n **rhaid** i gyfansoddiad SCE fod yn y ffurf a bennwyd gan reoliadau'r Comisiwn (neu mor agos i'r ffurf honno ag y caniateir o dan yr amgylchiadau). Mae'r rheoliadau hyn yn pennu y dylai'r cyfansoddiad fod ar ffurf un o'n cyfansoddiadau enghreifftiol. Mae hyn yn dal i ganiatáu rhywfaint o hyblygrwydd, fel yr esbonnir yn y nodiadau canllaw ar y cyfansoddiad enghreifftiol hwn. Mae'n **rhaid** i'r cyfansoddiad fod yn Saesneg os yw prif swyddfa'r SCE yn Lloegr, ond gall fod yn Gymraeg neu yn Saesneg os yw'r brif swyddfa yng Nghymru.

Mae'n **rhaid** i gyfansoddiad SCE gynnwys rhai darpariaethau i gydymffurfio â Deddf Elusennau 2011 (Deddf 2011) a'r Rheoliadau Cyffredinol. Fodd bynnag, nid yw Deddf 2011 a'r Rheoliadau Cyffredinol yn rhagnodi'r union eiriad.

Mae darpariaethau eraill y mae'n **rhaid** eu cynnwys **os** ydynt yn gymwys i SCE arbennig. Os nad ydynt yn hollol gymwys, mae'n **rhaid** i'r cyfansoddiad esbonio i ba raddau neu sut y maent yn gymwys.

Rydym wedi cynnwys darpariaethau eraill yn y cyfansoddiad enghreifftiol hwn oherwydd:

- maent yn adlewyrchu'r arfer da rydym yn ei argymhell
- maent yn atgoffa'r ymddiriedolwyr am ofyniad cyfreithiol
- ni fyddai'r cyfansoddiad yn gweithio'n iawn hebddynt, neu
- mae elusennau wedi dweud y byddai'n ddewis defnyddiol a byddai'n ddefnyddiol i gael geiriad safonol

Bydd defnyddio un o gyfansoddiadau enghreifftiol y Comisiwn yn helpu i sicrhau eich bod chi'n cynnwys yr holl ddarpariaethau cyfansoddiadol y bydd eu hangen ar eich SCE er mwyn:

- bodloni gofynion y gyfraith
- cydymffurfio ag arfer da, a
- bod yn ymarferol ac yn hylaw

Bydd y nodiadau canllaw hyn yn eich annog i feddwl a oes angen i chi gynnwys pwerau arbennig.

Sut ydym ni'n ffurfio SCE?

i) Elusennau newydd

I sefydlu a chofrestru SCE newydd, dilynwch y drefn a nodir isod o dan Camau Nesaf.

ii) Ymddiriedolaethau elusennol a chymdeithasau anghorfforedig sy'n bod

Gall elusen anghorfforedig sy'n bod newid i fod yn SCE dim ond trwy:

- sefydlu a chofrestru SCE newydd (yn yr un ffordd ag ar gyfer elusen newydd), yna
- trosglwyddo ei eiddo a'i weithrediadau i'r SCE.

Dylech wirio a oes modd i'ch elusen drosglwyddo ei eiddo fel hyn, neu a oes angen awdurdodiad y Comisiwn arnoch. Pan fydd y trosglwyddo wedi'i gwblhau, fel rheol gall yr elusen wreiddiol gael ei dirwyn i ben a'i dileu o'r gofrestr, ond gall trefniadau gwahanol fod yn gymwys i elusennau sydd â gwaddol parhaol (gweler isod).

iii) Elusennau sy'n bod sydd â gwaddol parhaol

Yn syml, mae gwaddol parhaol yn eiddo y mae'n rhaid i elusen ei gadw yn hytrach na'i wario. Mae dau brif fath o waddol parhaol:

- Arian neu asedau eraill a roddir i'ch elusen i'w buddsoddi. Gellir gwario incwm y buddsoddiad yn unig.
- Eiddo a roddwyd i'ch elusen sy'n gorfod cael ei ddefnyddio at ddiben penodol yn unig. Er enghraifft, tir neu adeiladau a roddwyd i'w defnyddio fel ysgol neu faes hamdden

Yn aml iawn, nid oes unrhyw bŵer gan yr elusennau hyn i ddirwyn i ben neu drosglwyddo eu gwaddol parhaol.

Ni all SCEau ddal gwaddol parhaol fel rhan o'u heiddo (corfforedig) eu hunain.

Mae'r Rheoliadau Cyffredinol yn gwneud darpariaeth arbennig i alluogi elusennau sydd â gwaddol parhaol i drosglwyddo i SCE. Mae'n rhaid i ymddiriedolwyr elusen sydd â gwaddol parhaol:

- sefydlu a chofrestru SCE newydd gyda'r Comisiwn, yna
- gwneud datganiad breinio o dan adran 310 o Ddeddf 2011 (fel y'i diwygiwyd gan y Rheoliadau Cyffredinol), gan drosglwyddo holl eiddo'r elusen wreiddiol i'r SCE newydd.

Bydd y datganiad breinio yn:

- trosglwyddo eiddo gwariadwy i'r SCE fel rhan o'i eiddo corfforedig
- breinio teitl cyfreithiol i'r gwaddol parhaol yn y SCE, i'w ddal ar ei ymddiriedolaethau gwreiddiol

- penodi'r SCE fel ymddiriedolwr ar gyfer ymddiriedolaeth gwaddol parhaol a rhoi pwerau corfforaeth ymddiriedolaeth iddo ar gyfer yr ymddiriedolaeth honno
- mae'n golygu bod y SCE a'r ymddiriedolaeth gwaddol parhaol yn cael eu trin fel un elusen at ddibenion cofrestru a chyfrifyddu (ni fydd rhaid iddynt gofrestru ar wahân neu gynhyrchu cyfrifon ar wahân).

Os yw elusennau'n defnyddio datganiad breinio i weithredu'r uno, mae'n rhaid iddynt ei gofnodi yn y [Gofrestr Uno Elusennau](#). Mae datganiadau breinio yn ddogfennau cyfreithiol, felly efallai y bydd angen cyngor gan gyfreithiwr neu weithiwr proffesiynol arall arnoch. Darllenwch ein canllaw am ragor o wybodaeth.

I gael rhagor o wybodaeth gweler ein canllaw cyffredinol ar SCEau.

iv) Cwmnïau elusennol a chymdeithasau cofrestredig sy'n bodoli eisoes

Mae hefyd yn bosibl i gwmni elusennol neu gymdeithas gofrestredig sy'n bod yn trosi'n uniongyrchol yn SCE; mae gweithdrefnau penodol ar gyfer hyn.

Pa ganllawiau ddylem ni eu hystyried cyn dechrau?

- Mae canllaw cynhwysfawr [ar sefydlu a chofrestru elusen](#) i'w weld ar ein gwefan.
- Mae **canllawiau** mwy manwl gennym **ar SCEau** hefyd.
- [Mae'r Ymddiriedolwr Hanfodol](#) yn amlinellu'r pethau sylfaenol y mae'n rhaid i bob ymddiriedolwr elusen ei wybod.

Y camau nesaf

1. Cwblhau'r cyfansoddiad

Pan fyddwch wedi penderfynu gwneud cais i gofrestru SCE ac rydych wedi dewis y cyfansoddiad enghreifftiol cywir, darllenwch y cyfansoddiad a'r canllawiau cysylltiedig yn ofalus. Yn y nodiadau canllaw dywedwn fod **'rhaid'** cynnwys rhywbeth yn y cyfansoddiad os yw'n ofyniad cyfreithiol yn Neddf 2011 neu'r Rheoliadau Cyffredinol neu Ddiddymu. Dywedwn y **'dylai'** rhywbeth gael ei gynnwys os ydym yn credu ei fod yn arfer da lleiaf. 'Argymhellwn' eich bod yn cynnwys darpariaethau eraill i helpu i sicrhau gweithrediad didrafferth y SCE yn y dyfodol.

Mae nodiadau canllaw ar bob cymal sy'n esbonio beth yw ei bwrpas, a oes **rhaid** i chi neu a **ddylech** chi gynnwys (y cyfan neu ran) ohono, ac a **all** neu a **ddylai** gael ei newid i weddu i'r amgylchiadau. Hyd yn oed pan fydd cymalau wedi'u cwblhau'n ddewisol, cynghorwn eich bod yn dilyn y darpariaethau enghreifftiol neu'r dewisiadau eraill a awgrymir oni bai bod angen arbennig, er lles eich elusen, i wneud fel arall.

Mae rhai cymalau yn cynnwys dewisiadau i chi a llefydd gwag y bydd rhaid i chi eu llenwi.

Os ydych am ychwanegu unrhyw ddarpariaethau arbennig neu gymhleth rydych wedi'u drafftio eich hun, efallai y bydd angen cyngor arnoch gan gyfreithiwr neu gynghorydd arall. Mae'n bosibl y bydd angen mwy o amser arnom i ystyried unrhyw newidiadau arbenigol. Gwnewch unrhyw newidiadau a wnewch yn glir gan esbonio pam bod angen eu gwneud. Bydd hyn yn ein helpu ni i ystyried eich cais mor gyflym â phosibl. Ni allwn warantu y byddwn yn derbyn pob sefydliad sy'n defnyddio un o'n cyfansoddiadau enghreifftiol fel sefydliad elusennol. Mae'n rhaid i ni ystyried pob cais ar wahân.

Pan fyddwch wedi gorffen, gwiriwch eich bod wedi:

- llenwi'r bylchau gwag,
- dileu unrhyw gymalau nad oes eu hangen arnoch; a
- rhifo'r cymalau sy'n weddill (a'r is-gymalau) mewn trefn (gan gynnwys croesgyfeiriadau).

2. Gwneud cais i gofrestru

I gofrestru elusen newydd, rhaid i chi wneud cais ar-lein trwy Wefan y Comisiwn Elusennau.

3. Faint fydd hi'n cymryd?

Fel rheol gallwn wneud penderfyniad o fewn 40 diwrnod gwaith os yw'r sefydliad yn:

- gallu defnyddio ein geiriad enghreifftiol ar gyfer ei amcanion ([Amcanion elusennol enghreifftiol](#) ar ein gwefan);
- dangos bod neu y bydd ei weithgareddau yn cyd-fynd â'r amcanion;

- dangos bod unrhyw fudd preifat yn atodol yn unig ac wedi'i reoli'n briodol; ac
- defnyddio ein dogfen lywodraethol enghreifftiol.

Bydd rhaid i geisiadau eraill gael eu hystyried yn fwy manwl ac felly byddant yn cymryd yn hwy.

Cyfansoddiad Sefydliad Corfforedig Elusennol a'i unig aelodau â phleidlais yw ei ymddiriedolwyr elusen

(Cyfansoddiad enghreifftiol 'sylfaen')

Dyddiad y cyfansoddiad (diwygiwyd diwethaf):

.....

1. Enw

Enw'r Sefydliad Corfforedig Elusennol ("y SCE") yw

.....

2. Lleoliad cenedlaethol y brif swyddfa

Mae'n rhaid i brif swyddfa'r SCE fod yng Nghymru neu Loegr. Mae prif swyddfa'r SCE [yng Nghymru][yn Lloegr].

3. Amcan[ion]

Amcan[ion] y SCE yw

.....

.....

.....

.....

Ni fydd unrhyw beth yn y cyfansoddiad hwn yn awdurdodi defnyddio eiddo'r SCE at ddibenion sydd heb fod yn elusennol yn unol ag [adran 7 o Ddeddf Elusennau a Buddsoddiadau Ymddiriedolwyr (yr Alban) 2005] ac [adran 2 o Ddeddf Elusennau (Gogledd Iwerddon) 2008].

4. Pwerau

Mae pŵer gan y SCE i wneud unrhyw beth y cyfrifir ei fod yn hyrwyddo ei hamcan[ion] neu sy'n ffafriol neu'n atodol i wneud hynny. Yn arbennig, mae pŵer gan y SCE i:

(1) benthycu arian ac arwystlo'r cyfan neu unrhyw ran o'i eiddo fel gwarant

ar gyfer ad-dalu'r arian a fenthycwyd. Mae'n rhaid i'r SCE gydymffurfio fel y bo'n briodol ag adrannau 124 a 125 o Ddeddf Elusennau 2011, os yw am forgeisio tir;

(2) prynu, cymryd ar brydles neu yn gyfnewid, hurio neu gaffael fel arall unrhyw eiddo a chynnal a chyfarparu'r eiddo i'w ddefnyddio;

gwerthu, prydlesu neu waredu fel arall y cyfan neu unrhyw ran o'r eiddo y mae'r SCE yn berchen arno. Wrth arfer y pŵer hwn, mae'n rhaid i'r SCE gydymffurfio fel y bo'n briodol ag adrannau 117 a 119-123 o Ddeddf Elusennau 2011;

(3) cyflogi a thalu staff fel y bo angen am wneud gwaith y SCE. Gall y SCE gyflogi neu dalu ymddiriedolwr elusen dim ond i'r graddau y caniateir iddo wneud hynny gan gymal 6 (Buddion a thaliadau i ymddiriedolwyr elusen ac unigolion cysylltiedig) ac ar yr amod ei fod yn cydymffurfio ag amodau'r cymal hwnnw;

(4) adneuo neu fuddsoddi cronfeydd, cyflogi rheolwr cronfeydd proffesiynol, a threfnu i fuddsoddiadau neu eiddo arall y SCE gael eu cadw yn enw enwebai; yn yr un modd ac yn ddarostyngedig i'r un amodau ag y caniateir i ymddiriedolwyr ymddiriedolaeth wneud hynny gan Ddeddf Ymddiriedolwyr 2000.

5. Defnyddio incwm ac eiddo

(1) Mae'n rhaid i incwm ac eiddo'r SCE gael eu defnyddio i hyrwyddo'r amcanion yn unig.

(a) Mae hawl gan ymddiriedolwr elusen i gael ei ad-dalu o eiddo'r SCE neu gall dalu o eiddo o'r fath dreuliau rhesymol sydd wedi codi'n briodol wrth iddo neu iddi weithredu ar ran y SCE.

(b) Gall ymddiriedolwr elusen gael budd o yswiriant indemniad ymddiriedolwr a brynwyd ar draul y SCE yn unol â'r amodau, ac yn ddarostyngedig i'r amodau yn adran 189 o Ddeddf Elusennau 2011.

(2) Ni all incwm neu eiddo'r SCE gael eu talu neu eu trosglwyddo'n uniongyrchol neu'n anuniongyrchol trwy gyfrwng difidend, bonws neu fel arall trwy gyfrwng elw i unrhyw aelod o'r SCE.

(3) Ni fydd unrhyw beth yn y cymal hwn yn atal ymddiriedolwr elusen neu unigolyn cysylltiedig rhag cael budd neu daliad wedi'i awdurdodi gan

Gymal 6.

6. Buddion a thaliadau i ymddiriedolwr elusen ac unigolion cysylltiedig

(1) Darpariaethau cyffredinol

Ni all unrhyw ymddiriedolwr elusen neu unigolyn cysylltiedig:

- (a) prynu neu dderbyn unrhyw nwyddau neu wasanaethau gan y SCE ar delerau mwy ffafriol na'r rhai sy'n gymwys i aelodau'r cyhoedd;
- (b) gwerthu nwyddau, gwasanaethau, neu unrhyw fudd mewn tir i'r SCE;
- (c) cael ei gyflogi gan y SCE, neu dderbyn unrhyw dâl gan y SCE;
- (ch) cael unrhyw fudd ariannol arall gan y SCE;

oni bai bod y taliad neu'r budd wedi'i ganiatáu gan is-gymal (2) o'r cymal hwn neu wedi'i awdurdodi gan y llys neu gan y Comisiwn Elusennau ("y Comisiwn"). Yn y cymal hwn, ystyr "budd ariannol" yw budd, boed yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol, sydd naill ai'n arian neu sydd â gwerth ariannol.

(2) Cwmpas a phwerau sy'n caniatáu buddion ymddiriedolwyr neu unigolion cysylltiedig

- (a) Gall ymddiriedolwr elusen neu unigolyn cysylltiedig dderbyn budd gan y SCE fel buddiolwr y SCE ar yr amod nad yw'r mwyafrif o'r ymddiriedolwyr yn cael budd yn y modd hwn.
- (b) Gall ymddiriedolwr elusen neu unigolyn cysylltiedig lunio contract ar gyfer cyflenwi gwasanaethau a/neu nwyddau i'r SCE lle y caniateir hynny yn unol â'r amodau, ac yn ddarostyngedig i'r amodau yn adrannau 185 i 188 o Ddeddf Elusennau 2011.
- (c) Gall ymddiriedolwr elusen neu unigolyn cysylltiedig gael llog ar arian a fenthycwyd i'r SCE ar gyfradd resymol a phriodol ond ni all fod yn fwy na chyfradd llog Banc Lloegr (hefyd yn cael ei alw y gyfradd sylfaenol).
- (ch) Gall yr ymddiriedolwr elusen neu'r unigolyn cysylltiedig gael rhent am adeiladau a osodir gan yr ymddiriedolwr neu'r unigolyn cysylltiedig â'r SCE. Mae'n rhaid i swm y rhent a thelerau eraill y brydles fod yn

rhesymol ac yn briodol. Mae'n rhaid i'r ymddiriedolwr elusen dan sylw fod yn absennol o unrhyw gyfarfod lle mae cynnig o'r fath neu'r rhent neu delerau eraill y brydles yn cael eu trafod.

- (d) Gall ymddiriedolwr elusen neu unigolyn cysylltiedig gymryd rhan mewn gweithgareddau masnachu a gweithgareddau codi arian arferol y SCE ar yr un telerau ag aelodau'r cyhoedd.

(3) Yn is-gymal (2) y cymal hwn:

(a) mae'r "SCE" yn cynnwys unrhyw gwmni lle mae'r SCE yn:

- (i) dal mwy na 50% o'r cyfranddaliadau; neu
- (ii) rheoli mwy na 50% o'r hawliau pleidleisio sy'n gysylltiedig â'r cyfranddaliadau; neu
- (iii) cael hawl i benodi un neu ragor o'r cyfarwyddwyr i fwrdd y cwmni;

(b) mae "unigolyn cysylltiedig" yn cynnwys unrhyw un o fewn y diffiniad a nodwyd yng nghymal [30] (Dehongli).

7. Gwrthdaro buddiannau a gwrthdaro teyrngarwch

Mae'n rhaid i ymddiriedolwr elusen:

- (1) datgan natur a graddfa unrhyw fudd, boed yn uniongyrchol neu'n anuniongyrchol, sydd ganddo neu ganddi mewn trafodiad neu drefniadau arfaethedig â'r SCE neu mewn unrhyw drafodiad neu drefniadau a luniwyd gan y SCE sydd heb eu datgan cyn hynny; a
- (2) bod yn absennol o unrhyw drafodaethau'r ymddiriedolwyr elusen lle mae'n bosibl y bydd gwrthdaro buddiannau'n codi rhwng ei ddyletswydd i weithredu er lles y SCE yn unig ac unrhyw fudd personol (gan gynnwys ond heb ei gyfyngu i unrhyw fudd ariannol).

Ni all unrhyw ymddiriedolwr elusen sy'n absennol o unrhyw drafodaethau yn unol â'r cymal hwn bleidleisio neu gael ei gyfrif fel rhan o'r cworwm mewn unrhyw benderfyniad yr ymddiriedolwyr elusen ar y mater.

8. Atebolrwydd aelodau i gyfrannu at asedau'r SCE os caiff ei ddirwyn i ben

Dewis 1

Os yw'r SCE yn cael ei ddirwyn i ben, nid oes unrhyw atebolrwydd gan aelodau'r SCE i gyfrannu at ei asedau a dim cyfrifoldeb personol am dalu ei ddyledion a bodloni ei rwymedigaethau.

Dewis 2

- (1) Os yw'r SCE yn cael ei ddirwyn i ben, mae pob aelod o'r SCE yn atebol i gyfrannu at asedau'r SCE y fath swm (ond heb fod yn fwy na £[]) a allai fod yn ofynnol i dalu dyledion a bodloni rhwymedigaethau'r SCE y contractiwyd ar eu cyfer cyn bod yr unigolyn hwnnw yn peidio â bod yn aelod, am dalu costau, taliadau a threuliau dirwyn i ben, ac am addasu hawliau'r aelodau sy'n cyfrannu ymysg ei gilydd.
- (2) Yn is-gymal (1) o'r cymal hwn mae "aelod" yn cynnwys unrhyw un oedd yn aelod o'r SCE o fewn 12 mis cyn cychwyn dirwyn i ben.
- (3) Ond yn amodol ar hynny, nid oes unrhyw atebolrwydd gan aelodau'r SCE i gyfrannu at ei asedau os yw'n cael ei ddirwyn i ben, ac felly nid oes unrhyw gyfrifoldeb personol ganddynt am dalu ei ddyledion a bodloni ei rwymedigaethau y tu hwnt i'r swm y maent yn atebol i'w gyfrannu.

9. Ymddiriedolwyr elusen

(1) Swyddogaethau a dyletswyddau ymddiriedolwyr elusen

Bydd yr ymddiriedolwyr elusen yn rheoli busnes y SCE ac er mwyn cyflawni'r diben hwnnw gallant arfer holl bwerau'r SCE. Mae dyletswydd gan bob ymddiriedolwr elusen i:

- (a) arfer ei bwerau a chyflawni ei swyddogaethau yn ei rinwedd fel ymddiriedolwr y SCE yn y ffordd y penderfyna mewn ewyllys da y byddai'n fwyaf tebygol o hyrwyddo dibenion y SCE; a
- (b) arfer, wrth gyflawni'r swyddogaethau hynny, y fath ofal a medr ag y bo'n rhesymol yn yr amgylchiadau, gan roi ystyriaeth arbennig i:
 - (i) unrhyw wybodaeth neu brofiad arbennig sydd ganddo neu ganddi neu yr honnir sydd ganddo/ ganddi; ac

- (ii) os yw'n gweithredu fel ymddiriedolwr elusen y SCE yn rhinwedd busnes neu broffesiwn, unrhyw wybodaeth neu brofiad arbennig y mae'n rhesymol ei ddisgwyl gan rywun sy'n gweithredu yn rhinwedd y math hwnnw o fusnes neu broffesiwn.'

(2) Cymhwyster i fod yn ymddiriedolwr

- (a) Mae'n rhaid i bob ymddiriedolwr elusen fod yn berson naturiol.
- (b) Ni ellir penodi unrhyw unigolyn fel ymddiriedolwr elusen y SCE:
- os yw'n iau nag 16 oed; neu
 - pe byddai yn peidio â dal swydd yn awtomatig o dan ddarpariaethau cymal [12(1)(d)].
- (c) Ni fydd hawl gan unrhyw un weithredu fel ymddiriedolwr elusen pan gaiff ei benodi neu ei ailbenodi hyd nes ei fod wedi cydnabod yn benodol, ym mha bynnag ffordd a benderfynir gan yr ymddiriedolwyr elusen, ei fod yn derbyn swydd ymddiriedolwr elusen.

[(ch) Mae'n rhaid i o leiaf un o ymddiriedolwyr y SCE fod yn 18 oed neu'n hŷn. Os nad oes unrhyw ymddiriedolwr sydd o leiaf yn 18 oed, gall yr ymddiriedolwyr sy'n weddill weithredu dim ond i alw cyfarfod o'r ymddiriedolwyr elusen, neu benodi ymddiriedolwr elusen newydd.]

(3) Nifer yr ymddiriedolwyr elusen

Dewis 1

- (a) Mae'n rhaid cael o leiaf [tri] ymddiriedolwr elusen. Os yw'r nifer yn is na'r isafswm hwn, mae'n rhaid i'r ymddiriedolwr neu'r ymddiriedolwyr sy'n weddill weithredu dim ond i alw cyfarfod o'r ymddiriedolwyr elusen, neu benodi ymddiriedolwr elusen newydd.

Dewis 1a

- (b) Y nifer mwyaf o ymddiriedolwyr elusen yw [12]. Ni all yr ymddiriedolwyr elusen benodi unrhyw ymddiriedolwr elusen os yw hynny'n golygu y byddai nifer yr ymddiriedolwyr elusen yn fwy na'r uchafswm.

Dewis 1b

- (b) Nid oes unrhyw nifer mwyaf o ymddiriedolwyr elusen a allai gael eu penodi i'r SCE.

Dewis 2

- (a) Dylia fod:

[Dim llai na....na mwy na] ... o ymddiriedolwyr penodedig;

[... ymddiriedolwr[wyr] ex officio; a

[Dim llai na....na mwy na] ... o ymddiriedolwyr enwebedig.]

- (b) Mae'n rhaid cael o leiaf [tri] ymddiriedolwr elusen. Os yw'r nifer yn is na'r isafswm hwn, mae'n rhaid i'r ymddiriedolwr neu'r ymddiriedolwyr sy'n weddill weithredu dim ond i alw cyfarfod o'r ymddiriedolwyr elusen, neu benodi ymddiriedolwr elusen newydd.

- (c) Mae'r nifer mwyaf o ymddiriedolwyr elusen y gellir eu penodi wedi'u nodi yn is-gymal (a) o'r cymal hwn. Ni all ymddiriedolwr gael ei benodi os yw'n mynd â'r nifer yn fwy na'r darpariaethau hyn.

(4) Ymddiriedolwyr elusen cyntaf

Mae'r ymddiriedolwyr elusen cyntaf fel a ganlyn[, a chânt eu penodi am y cyfnodau canlynol] –

.....[am [4] blynedd]

.....[am [3] blynedd]

.....[am [2] flynedd]

10.Penodi ymddiriedolwyr elusen

Dewis 1

- (1) Ar wahân i'r ymddiriedolwyr elusen cyntaf, mae'n rhaid i bob ymddiriedolwr gael ei benodi [am gyfnod o [dair] blynedd] drwy gynnig a basiwyd yng nghyfarfod o'r ymddiriedolwyr elusen wedi'i ymgynnull yn briodol.

- (2) Wrth ddewis unigolion i'w penodi fel ymddiriedolwyr elusen, mae'n rhaid i'r ymddiriedolwyr elusen ystyried y sgiliau, yr wybodaeth a'r profiad sydd eu hangen i weinyddu'r SCE yn effeithiol.

Dewis 2

(1) Ymddiriedolwyr elusen penodedig

- (a) Ar wahân i'r ymddiriedolwyr elusen cyntaf, mae'n rhaid i bob ymddiriedolwr penodedig gael ei benodi [am gyfnod o [dair] blynedd] drwy gynnig a basiwyd yng nghyfarfod o'r ymddiriedolwyr elusen wedi'i ymgynnull yn briodol.
- (b) Wrth ddewis unigolion i'w penodi fel ymddiriedolwyr elusen penodedig, mae'n rhaid i'r ymddiriedolwyr elusen ystyried y sgiliau, yr wybodaeth a'r profiad sydd eu hangen i weinyddu'r SCE yn effeithiol.

[(2) Ymddiriedolwr[wyr] ex officio

- (a) Bydd y [nodwch y rôl] am y tro ("deiliaid y swydd") yn ymddiriedolwr elusen ("ex officio") yn awtomatig, am ba bynnag cyfnod y mae ef neu hi yn dal y swydd honno.
- (b) Os nad yw'n barod i weithredu fel ymddiriedolwr elusen, gall deiliaid y swydd:
- (i) cyn derbyn ei benodiad fel ymddiriedolwr elusen, roi rhybudd ysgrifenedig i'r ymddiriedolwyr ei fod yn anfodlon gweithredu yn rhinwedd y swydd honno; neu
 - (ii) ar ôl derbyn ei benodiad fel ymddiriedolwr elusen, ymddiswyddo o dan y darpariaethau sydd wedi'u cynnwys yng nghymal [12] (Ymdeol a diswyddo ymddiriedolwyr elusen).

Yna bydd swydd yr ymddiriedolwr elusen ex officio yn parhau'n wag nes bod deiliad y swydd yn peidio â dal y swydd.]

[(3) Ymddiriedolwr[wyr] Enwebedig

- (a) Gall [rhowch enw'r corff sy'n penodi] ("y corff sy'n penodi") benodi [rhowch nifer] ymddiriedolwr elusen.
- (b) Rhaid i unrhyw benodiad gael ei wneud mewn cyfarfod a gynhelir yn

unol ag arferion cyffredin y corff sy'n penodi.

- (c) Mae'n rhaid i bob penodiad fod am gyfnod o [dair] blynedd.
- (ch) Bydd y penodiad yn effeithiol o ba un bynnag dyddiad a ddaw olaf:
 - (i) y dyddiad y daeth y swydd yn wag; ac
 - (ii) y dyddiad yr hysbysir yr ymddiriedolwr elusen neu ei ysgrifennydd neu ei glerc am y penodiad.
- (d) Nid oes rhaid i'r sawl a benodir fod yn aelod o'r corff sy'n penodi.
- (dd) Mae gan ymddiriedolwr a benodir gan y corff sy'n penodi yr un ddyletswydd o dan gymal 9(1) â'r ymddiriedolwyr elusen eraill i weithredu mewn ffordd y penderfyna mewn ewyllys da y byddai'n fwyaf tebygol o hyrwyddo dibenion y SCE]

11. Gwybodaeth i ymddiriedolwyr elusen newydd

Bydd yr ymddiriedolwyr elusen yn darparu'r canlynol i bob ymddiriedolwr elusen newydd, ar neu cyn ei benodiad cyntaf:

- (a) copi o fersiwn cyfredol o'r cyfansoddiad hwn; a
- (b) copi o Adroddiad Blynyddol yr Ymddiriedolwyr a datganiad o gyfrifon diweddaraf y SCE.

12. Ymddeol a diswyddo ymddiriedolwyr

- (1) Bydd ymddiriedolwr elusen yn peidio â dal swydd os yw'n:
 - (a) ymddeol drwy hysbysu'r SCE drwy lythyr (ond dim ond os bydd digon o ymddiriedolwyr elusen yn parhau yn eu swydd pan fydd yr hysbysiad ymddiswyddo yn weithredol i ffurfio cworwm ar gyfer cyfarfodydd).
 - (b) absennol heb ganiatâd yr ymddiriedolwyr elusen o bob un o'u cyfarfodydd a gynhelir o fewn cyfnod o chwe mis ac mae'r ymddiriedolwyr yn penderfynu y dylai adael ei swydd.
 - (c) marw;

- (ch) yn y fam ysgrifenedig, a roddir i'r SCE, gan feddyg teulu cofrestredig sy'n trin yr unigolyn hwnnw, wedi datblygu anallu corfforol neu feddyliol i weithredu fel ymddiriedolwr a gall barhau felly am fwy na thri mis;
- (d) wedi'i wahardd rhag gweithredu fel ymddiriedolwr elusen yn ôl adrannau 178-180 o Ddeddf Elusennau 2011 (neu unrhyw ailddeddfiad neu addasiad statudol o'r ddarpariaeth honno).
- (2) Mae unrhyw un sy'n ymdeol fel ymddiriedolwr elusen yn gymwys i'w ailbenodi.
- [(3)** Ni all ymddiriedolwr elusen sydd wedi gwasanaethau am [dri] chyfnod olynol gael ei ailbenodi am [bedwerydd] cyfnod olynol ond gall gael ei ailbenodi ar ôl saib o [flwyddyn] o leiaf.]

13. Ymddiriedolwyr elusen yn gwneud penderfyniadau

Gall unrhyw benderfyniad gael ei wneud naill ai:

- yng nghyfarfod yr ymddiriedolwr elusen; neu
- drwy gynnig ysgrifenedig [neu ar ddull electronig] wedi'i gytuno gan fwyafrif o'r holl ymddiriedolwyr elusen, a allai gynnwys naill ai un ddogfen neu sawl dogfen sy'n cynnwys testun y penderfyniad mewn ffurf debyg y mae'r mwyafrif o'r ymddiriedolwyr elusen wedi llofnodi eu bod yn cytuno ag ef. Bydd penderfyniad o'r fath yn weithredol ar yr amod bod
 - copi o'r penderfyniad arfaethedig wedi cael ei anfon ar, neu mor agos ag sy'n rhesymol posibl at, yr un amser i bob un o'r ymddiriedolwyr elusen; a bod
 - y mwyafrif o'r holl ymddiriedolwyr elusen wedi datgan eu bod yn cytuno â'r penderfyniad mewn dogfen neu ddogfennau sydd wedi cael ei dilysu neu eu dilysu gan eu llofnod, gan ddatganiad o'u hunaniaeth sy'n ategu'r ddogfen neu'r dogfennau, neu mewn modd arall fel y penderfynwyd cyn hynny gan yr ymddiriedolwyr elusen, a'i gyflwyno i'r SCE yn ei brif swyddfa neu fan tebyg arall fel y penderfynir gan yr ymddiriedolwyr [o fewn 28 diwrnod o'r dyddiad cylchredeg].

14. Dirprwyo gan ymddiriedolwyr elusen

- (1) Gall yr ymddiriedolwyr elusen ddirprwyo unrhyw bwerau neu swyddogaethau sydd ganddynt i bwyllgor neu bwyllgorau, ac os ydynt yn gwneud hynny, byddant yn pennu'r telerau a'r amodau ar gyfer dirprwyo. Gall yr ymddiriedolwyr elusen addasu'r telerau a'r amodau hynny unrhyw bryd, neu ddiddymu'r ddirprwyaeth.
- (2) Mae'r pŵer hwn yn ychwanegol i'r pŵer dirprwyo yn y Rheoliadau Cyffredinol ac unrhyw pŵer arall i ddirprwyo sydd ar gael i'r ymddiriedolwyr elusen, ond mae'n amodol ar y gofynion canlynol:
 - (a) gall pwyllgor gynnwys dau unigolyn neu ragor, ond mae'n rhaid i o leiaf un aelod o bob pwyllgor fod yn ymddiriedolwr elusen;
 - (b) mae'n rhaid i weithredoedd a thrafodion unrhyw bwyllgor gael eu dwyn at sylw'r ymddiriedolwyr elusen fel cyfangorff cyn gynted â bod hynny'n rhesymol ymarferol; ac
 - (c) bydd yr ymddiriedolwyr elusen yn adolygu, o bryd i'w gilydd, y trefniadau y maent wedi'u gwneud ar gyfer dirprwyo eu pwerau.

15.Cyfarfodydd ymddiriedolwyr elusen

(1) Galw cyfarfodydd

- (a) Gall unrhyw ymddiriedolwr elusen alw cyfarfod o'r ymddiriedolwyr elusen.
- (b) Yn amodol ar hynny, bydd yr ymddiriedolwyr elusen yn penderfynu sut y caiff eu cyfarfodydd eu galw, a pha rybudd sydd ei angen.

(2) Cadeirio cyfarfodydd

Gall yr ymddiriedolwyr elusen benodi un o'u plith i gadeirio eu cyfarfodydd a gallant ddiddymu penodiad o'r fath ar unrhyw adeg. Os nad yw unrhyw un wedi'i benodi felly, neu os yw'r sawl a benodir yn amharod i lywyddu neu nid yw'n bresennol o fewn 10 munud ar ôl yr amser a drefnwyd i gynnal y cyfarfod, gall yr ymddiriedolwr elusen sy'n bresennol benodi un o'u plith i gadeirio'r cyfarfod hwnnw.

(3) Y drefn mewn cyfarfodydd

- (a) Ni chaiff unrhyw benderfyniad ei wneud mewn cyfarfod oni bai bod

coworwm yn bresennol ar yr adeg pan gaiff y penderfyniad ei wneud. Y coworwm yw dau ymddiriedolwr elusen, neu'r rhif agosaf i un rhan o dair o gyfanswm nifer yr ymddiriedolwyr elusen, p'un bynnag yw'r mwyaf, neu rif mwy a all gael ei benderfynu o bryd i'w gilydd gan yr ymddiriedolwyr elusen. Ni chaiff ymddiriedolwr ei gyfrif yn y coworwm sy'n bresennol pan fydd unrhyw benderfyniad yn cael ei wneud ynghylch mater nad oes hawl gan yr ymddiriedolwr hwnnw bleidleis arno.

(b) Bydd cwestiynau sy'n codi mewn cyfarfod yn cael eu penderfynu gan fwyafrif o'r rhai sy'n gymwys i bleidleisio.

[(c) Yn achos pleidleisiau cyfartal, bydd gan y sawl sy'n cadeirio'r cyfarfod ail bleidlais neu bleidlais fwrw.]

(4) **Cymryd rhan mewn cyfarfodydd drwy ddull electronig**

(a) Gall cyfarfod gael ei gynnal drwy ddull electronig addas a gytunwyd gan yr ymddiriedolwyr elusen lle y gall pob cyfranogwr gyfathrebu â phob un o'r cyfranogwyr eraill.

(b) Bydd unrhyw ymddiriedolwr elusen sy'n cymryd rhan mewn cyfarfod drwy ddull electronig addas a gytunwyd gan yr ymddiriedolwyr elusen lle y gall y cyfranogwr neu'r cyfranogwyr gyfathrebu â'r holl gyfranogwyr eraill fod yn gymwys i fod yn bresennol yn y cyfarfod.

(c) Mae'n rhaid i gyfarfodydd sy'n cael eu cynnal drwy ddull electronig gydymffurfio â'r rheolau ar gyfer cyfarfodydd, gan gynnwys cadeirio a chymryd cofnodion.

16. Aelodaeth o'r SCE

(1) Aelodau'r SCE fydd ei ymddiriedolwyr elusen am y tro. Yr unig unigolion cymwys i fod yn aelodau o'r SCE yw ei ymddiriedolwyr elusen. Nid oes modd trosglwyddo aelodaeth o'r SCE i unrhyw un arall.

(2) Mae unrhyw aelod ac ymddiriedolwr elusen sy'n peidio â bod yn ymddiriedolwr elusen yn peidio â bod yn aelod o'r SCE yn awtomatig.

[17. Aelodaeth anffurfiol neu aelodaeth gyswilt (heb bleidlais)

- (1) Gall yr ymddiriedolwyr elusen greu aelodaeth gyswllt neu ddosbarthiadau eraill o aelodaeth heb bleidlais, a gallant bennu hawliau a rhwymedigaethau unrhyw aelodau o'r fath (gan gynnwys talu ffioedd aelodaeth), yr amodau ar gyfer derbyn pobl yn aelodau, a therfynu aelodaeth unrhyw ddosbarth o aelodau o'r fath.
- (2) Nid yw cyfeiriadau eraill yn y cyfansoddiad hwn at "aelodau" ac "aelodaeth" yn gymwys i aelodau heb bleidlais, ac nid yw aelodau heb bleidlais yn gymwys i fod yn aelodau ar gyfer unrhyw ddiben o dan y Deddfau Elusennau, Rheoliadau Cyffredinol neu Reoliadau Diddymu.]

18.Penderfyniadau y mae'n rhaid i aelodau'r SCE eu gwneud

- (1) Mae'n rhaid i unrhyw benderfyniad i:
 - (a) diwygio cyfansoddiad y SCE;
 - (b) uno'r SCE neu drosglwyddo ei fusnes i un neu ragor o'r SCEau eraill, yn unol â Deddf Elusennau 2011; neu
 - (c) dirwyn i ben neu ddiddymu'r SCE (gan gynnwys trosglwyddo ei fusnes i unrhyw elusen arall)

gael ei wneud drwy gynnig gan aelodau'r SCE (yn hytrach na chynnig gan yr ymddiriedolwyr elusen)
- (2) Gall penderfyniadau'r aelodau gael eu gwneud naill ai:
 - (a) drwy gynnig yn y cyfarfod cyffredinol; neu
 - (b) drwy gynnig ysgrifenedig, yn unol ag is-gymal (4) o'r cymal hwn.
- (3) Mae'n rhaid i unrhyw benderfyniad a nodwyd yn is-gymal (1) o'r cymal hwn gael ei wneud yn unol â darpariaethau cymal [28] (diwygiad o'r cyfansoddiad), cymal [29] (Dirwyn i ben neu ddiddymu gwirfoddol), neu ddarpariaethau Deddf Elusennau 2011, y Rheoliadau Cyffredinol neu'r Rheoliadau Diddymu fel y bo'n gymwys. Mae'r darpariaethau hynny yn gofyn i'r cynnig gael ei gytuno gan fwyafrif o 75% o'r aelodau hynny sy'n pleidleisio mewn cyfarfod cyffredinol, neu wedi'u cytuno gan yr holl aelodau yn ysgrifenedig.

- (4) Ac eithrio pan fydd rhaid i gynnis ysgrifenedig gael ei gytuno gan bob aelod, gall cynnis o'r fath gael ei gytuno gan fwyafrif syml o'r holl aelodau sydd â hawl i bleidleisio arno. Bydd cynnis o'r fath yn weithredol ar yr amod bod:
- (a) copi o'r cynnis arfaethedig wedi cael ei anfon at bob un o'r aelodau sy'n gymwys i bleidleisio; a
 - (b) mae'r mwyafrif o'r aelodau sy'n ofynnol wedi datgan eu bod yn cytuno â'r cynnis mewn dogfen neu ddogfennau a dderbyniwyd sy'n cael eu derbyn yn y brif swyddfa o fewn y cyfnod o 28 diwrnod gan ddechrau gyda'r dyddiad cylchredeg. Mae'n rhaid i'r ddogfen sy'n datgan cytundeb aelod gael ei dilysu gan ei lofnod, gan ddatganiad o'l hunaniaeth sy'n ategu'r ddogfen, neu mewn unrhyw ddull arall fel y pennwyd gan y SCE.

Gall y cynnis ysgrifenedig gynnwys sawl copi y mae un neu ragor o'r aelodau wedi datgan eu bod yn cytuno ag ef. Mae cymhwyster i bleidleisio ar y cynnis wedi'i gyfyngu i aelodau sy'n aelodau o'r SCE ar y dyddiad pan gaiff y cynnis ei gylchredeg yn gyntaf.

19.Cyfarfodydd cyffredinol o'r aelodau

(1) Galw cyfarfodydd cyffredinol o'r aelodau

Gall yr ymddiriedolwyr elusen ddynodi unrhyw un o'u cyfarfodydd fel cyfarfod cyffredinol o aelodau'r SCE. Pwrpas cyfarfod o'r fath yw trafod unrhyw fusnes y mae'n rhaid ei drafod yn ôl y gyfraith drwy gynnis gan aelodau'r SCE fel y pennwyd yng nghymal [18] (Penderfyniadau y mae'n rhaid i aelodau'r SCE eu gwneud).

(2) Rhybudd o gyfarfodydd cyffredinol o'r aelodau

- (a) Y cyfnod lleiaf o rybudd sy'n ofynnol i gynnal cyfarfod cyffredinol o aelodau'r SCE yw [14] diwrnod.
- (b) Ac eithrio lle mae cyfnod penodol o rybudd yn ofynnol gan gymal arall yn y cyfansoddiad hwn, gan Ddeddf Elusennau 2011 neu gan y Rheoliadau Cyffredinol, gall cyfarfod cyffredinol gael ei alw drwy roi llai o rybudd os yw'r mwyafrif o aelodau'r SCE yn cytuno.

- (c) Bydd prawf bod amlen sy'n cynnwys rhybudd wedi cael ei chyfeirio'n briodol, yn rhagdaledig neu fod ffurf electronig o rybudd wedi cael ei gyfeirio'n briodol a'i anfon, yn dystiolaeth derfynol bod rhybudd wedi cael ei roi. Ystyrir bod rhybudd wedi cael ei roi 48 awr ar ôl iddo gael ei bostio neu ei anfon.

(3) Y drefn yng nghyfarfodydd cyffredinol o'r aelodau

Mae'r darpariaethau yng nghymal 15 (2)-(4) sy'n rheoli cadeirio cyfarfodydd, y drefn yng nghyfarfodydd a chymryd rhan mewn cyfarfodydd drwy ddull electronig yn gymwys i unrhyw gyfarfod cyffredinol o'r aelodau, gyda'r holl gyfeiriadau at ymddiriedolwyr i'w cymryd fel cyfeiriadau at aelodau.

20. Darpariaethau arbed

- (1) Yn amodol ar is-gymal (2) y cymal hwn, bydd pob penderfyniad yr ymddiriedolwyr elusen, neu bwyllgor yr ymddiriedolwyr elusen, yn ddilys heb ystyried cyfranogiad mewn unrhyw bleidlais gan ymddiriedolwr elusen:

- a oedd wedi'i anghymhwyso rhag dal swydd;
- a oedd wedi ymddeol cyn hynny neu yr oedd yn ofynnol iddo neu iddi adael y swydd yn ôl y cyfansoddiad;
- a oedd heb hawl i bleidleisio ar y mater, oherwydd gwrthdaro buddiannau neu fel arall;
- y mae diffyg technegol yn eu penodiad fel ymddiriedolwr nad oedd yr ymddiriedolwyr yn ymwybodol ohono ar y pryd;

os, heb bleidlais yr ymddiriedolwr elusen hwnnw a chyfrif yr ymddiriedolwr elusen yn y cworwm, yw'r penderfyniad wedi cael ei wneud gan fwyafrif o'r ymddiriedolwr elusen mewn cyfarfod â chworwm.

- (2) Nid yw is-gymal (1) y cymal hwn yn caniatáu i ymddiriedolwr elusen gadw unrhyw fudd y gall unrhyw gynig gan yr ymddiriedolwr elusen neu bwyllgor o'r ymddiriedolwyr elusen ei roi iddo neu iddi os, heblaw am is-gymal (1), byddai'r cynig wedi bod yn annilys, neu os nad yw'r ymddiriedolwyr elusen wedi cydymffurfio â chymal 7 (Gwrthdaro buddiannau).

21.Cyflawni dogfennau

- (1) Bydd y SCE yn cyflawni dogfennau naill ai drwy lofnod neu drwy osod ei sêl (os oes un ganddo).
- (2) Mae dogfen wedi'i chyflawni'n ddilys drwy lofnod os yw'n cael ei llofnodi gan o leiaf dau o'r ymddiriedolwyr elusen.
- (3) [Os oes sêl gan y SCE:
 - (a) mae'n rhaid iddo gydymffurfio â darpariaethau'r Rheoliadau Cyffredinol; a
 - (b) mae'n rhaid i'r sêl gael ei ddefnyddio drwy awdurdod yr ymddiriedolwyr elusen neu bwyllgor o ymddiriedolwyr elusen wedi'i awdurdodi'n briodol gan yr ymddiriedolwyr elusen. Gall yr ymddiriedolwyr elusen benderfynu pwy fydd yn llofnodi unrhyw ddogfen y mae'r sêl wedi'i osod arno ac oni bai y pennir fel arall caiff ei llofnodi gan ddau o'r ymddiriedolwyr elusen.]

22.Defnyddio cyfathrebu electronig

[(1) Cyffredinol]

Bydd y SCE yn cydymffurfio â gofynion y Darpariaethau Cyfathrebu yn y Rheoliadau Cyffredinol ac yn arbennig:

- (a) y gofyniad i ddarparu o fewn 21 diwrnod i unrhyw aelod ar gais gopi caled o unrhyw ddogfen neu wybodaeth a anfonwyd at yr aelod heblaw ar ffurf copi caled;
- (b) unrhyw ofynion i ddarparu gwybodaeth i'r Comisiwn mewn ffurf neu ddull arbennig.

23.Cadw Cofrestr

Mae'n rhaid i'r SCE gydymffurfio â'i rwymedigaethau o dan y Rheoliadau Cyffredinol o ran cadw a chynnig mynediad i gofrestr (gyfunedig) o'i haelodau a'r ymddiriedolwyr elusen.

24.Cofnodion

Mae'n rhaid i'r ymddiriedolwyr elusen gadw cofnodion o'r holl:

- (1) [swyddogion a benodir gan yr ymddiriedolwyr elusen].
- (2) trafodion yng nghyfarfodydd cyffredinol y SCE;
- (3) cyfarfodydd yr ymddiriedolwyr elusen a phwyllgorau'r ymddiriedolwyr elusen gan gynnwys:
 - enwau'r ymddiriedolwyr sy'n bresennol yn y cyfarfod;
 - y penderfyniadau sy'n cael eu gwneud yn y cyfarfodydd; a
 - lle y bo'n briodol y rhesymau dros y penderfyniadau;
- (4) y penderfyniadau a wnaed gan yr ymddiriedolwyr elusen heblaw mewn cyfarfodydd.

25.Cofnodion cyfrifyddu, cyfrifon, adroddiadau a ffurflenni blynyddol, cynnal y gofrestr

- (1) Mae'n rhaid i'r ymddiriedolwyr elusen gydymffurfio â gofynion Deddf Elusennau 2011 o ran cadw cofnodion cyfrifyddu, paratoi a chraffu ar ddatganiadau o gyfrifon, a pharatoi adroddiadau a ffurflenni blynyddol. Mae'n rhaid i'r datganiadau o gyfrifon, adroddiadau a ffurflenni gael eu hanfon i'r Comisiwn Elusennau, waeth beth fo incwm y SCE, o fewn 10 mis o ddiwedd y flwyddyn ariannol.
- (2) Mae'n rhaid i'r ymddiriedolwyr elusen gydymffurfio â'u rhwymedigaethau i hysbysu'r Comisiwn o fewn 28 diwrnod o unrhyw newid i fanylion y SCE a nodwyd ar y Gofrestr Elusennau Ganolog.

26.Rheolau

Gall yr ymddiriedolwyr elusen, o bryd i'w gilydd, lunio rheolau neu is-ddeddfau rhesymol a phriodol y teimlant eu bod yn angenrheidiol neu'n fuddiol er mwyn rheoli a gweinyddu'r SCE yn briodol, ond mae'n rhaid i reolau neu is-ddeddfau o'r fath fod yn gyson ag unrhyw ddarpariaeth yn y cyfansoddiad hwn. Mae'n rhaid i gopïau o unrhyw reolau neu is-ddeddfau o'r fath sydd mewn grym ar hyn o bryd fod ar gael i unrhyw aelod o'r SCE ar gais.

27.Anghydfodau

Os oes anghydfod rhwng aelodau'r SCE ynghylch ddilysrwydd neu briodoldeb unrhyw beth sy'n cael ei wneud gan yr aelodau o dan y cyfansoddiad hwn, ac nid oes modd datrys yr anghydfod drwy gytundeb, mae'n rhaid i'r partiön yn yr anghydfod geisio datrys yr anghydfod mewn ewyllys da yn gyntaf drwy gyfryngu cyn troi at gyfreitha.

28. Diwygio'r cyfansoddiad

Fel y darparwyd gan gymalau 224-227 o Ddeddf Elusennau 2011:

- (1) Gellir diwygio'r cyfansoddiad hwn dim ond:
 - (a) drwy gynnig wedi'i gytuno'n ysgrifenedig gan bob aelod o'r SCE; neu
 - (b) drwy gynnig wedi'i basio gan fwyafrif o 75% o'r rhai sy'n pleidleisio mewn cyfarfod cyffredinol o aelodau'r SCE wedi'i alw yn unol â chymal 19 (Cyfarfodydd cyffredinol o'r aelodau).
- (2) Byddai unrhyw newid i amcanion y SCE, i unrhyw ddarpariaeth yng nghyfansoddiad y SCE sy'n cyfarwyddo cymhwysio eiddo pan gaiff ei ddiddymu neu unrhyw ddarpariaeth yng nghyfansoddiad y SCE lle y byddai'r newid yn darparu awdurdodiad ar gyfer unrhyw fudd i'w gael gan yr ymddiriedolwyr elusen neu aelodau'r SCE neu unigolion sy'n gysylltiedig â nhw, yn gofyn am gydsyniad ysgrifenedig y Comisiwn Elusennau ymlaen llaw.
- (3) Ni fydd unrhyw ddiwygiad nad yw'n gyson â darpariaethau Deddf Elusennau 2011 neu'r Rheoliadau Cyffredinol yn ddilys.
- (4) Mae'n rhaid anfon copi o bob penderfyniad sy'n diwygio'r cyfansoddiad, ynghyd â chopi o gyfansoddiad y SCE fel y'i diwygiwyd i'r Comisiwn erbyn diwedd y cyfnod o 15 diwrnod yn dechrau gyda dyddiad pasio'r cynnig.

29. Dirwyn i ben neu ddiddymu gwirfoddol

- (1) Fel y darparwyd gan y Rheoliadau Diddymu, gall y SCE gael ei ddiddymu gan benderfyniad ei aelodau. Gall unrhyw benderfyniad gan yr aelodau i ddirwyn i ben neu ddiddymu'r SCE gael ei wneud dim ond:
 - (a) mewn cyfarfod cyffredinol o aelodau'r SCE wedi'i alw yn unol â chymal 19 (Cyfarfodydd cyffredinol yr aelodau), ac nid yw llai na

14 diwrnod o rybudd wedi cael ei roi i'r rhai sy'n gymwys i fod yn bresennol a phleidleisio:

- (i) drwy gynnig a basiwyd gan fwyafrif o 75% o'r rhai sy'n pleidleisio; neu
 - (ii) drwy gynnig a basiwyd gan benderfyniad sy'n cael ei gymryd heb bleidlais heb unrhyw fynegiant o anghytuno mewn ymateb i'r cwestiwn a roddwyd gerbron y cyfarfod cyffredinol; neu
- (b) gan gynnig wedi'i gytuno'n ysgrifenedig gan bob aelod o'r SCE.

(2) Yn amodol ar dalu holl ddyledion y SCE:

- (a) Gall unrhyw gynnig i ddirwyn y SCE i ben, neu ddi-ddymu'r SCE heb ddirwyn i ben, gynnwys darpariaeth sy'n cyfarwyddo sut y caiff unrhyw asedau sy'n weddill y SCE eu defnyddio.
- (b) Os nad yw'r penderfyniad yn cynnwys darpariaeth o'r fath, mae'n rhaid i'r ymddiriedolwyr elusen benderfynu sut y caiff unrhyw asedau sy'n weddill y SCE eu defnyddio.
- (c) Yn y naill achos neu'r llall mae'n rhaid i'r asedau sy'n weddill gael eu defnyddio ar gyfer dibenion elusennol sydd yr un fath neu'n debyg i rai'r SCE.

(3) Mae'n rhaid i'r SCE fodloni gofynion y Rheoliadau Diddymu wrth wneud cais i'r Comisiwn i ddileu'r SCE o'r Gofrestr Elusennau, ac yn arbennig:

- (a) mae'n rhaid i'r ymddiriedolwyr elusen anfon y canlynol gyda'u cais i'r Comisiwn:
 - (i) copi o'r cynnig a basiwyd gan aelodau'r SCE;
 - (ii) datganiad gan yr ymddiriedolwyr elusen bod unrhyw ddyledion a rhwymedigaethau eraill y SCE wedi cael eu talu a'u bodloni neu eu darparu ar eu cyfer fel arall yn llawn; a
 - (iii) datganiad gan yr ymddiriedolwyr elusen sy'n amlinellu sut y mae unrhyw eiddo'r SCE wedi cael neu'n bwriadu cael ei ddefnyddio

cyn ei ddiddymu yn unol â'r cyfansoddiad hwn;

(b) mae'n rhaid i'r ymddiriedolwyr elusen sicrhau bod copi o'r cais yn cael ei anfon o fewn saith diwrnod i bob aelod a gweithiwr y SCE, ac i unrhyw ymddiriedolwr elusen y SCE oedd heb fod yn gyfarwydd â'r cais.

(4) Os yw'r SCE yn bwriadu cael ei ddirwyn i ben neu ei ddiddymu mewn unrhyw amgylchiadau eraill, rhaid dilyn darpariaethau'r Rheoliadau Diddymu.

30. Dehongli

Yn y cyfansoddiad hwn:

Ystyr "**unigolyn cysylltiedig**" yw:

(a) plentyn, rhiant, wyrion, neiniau a theidiau, brodyr a chwiorydd yr ymddiriedolwr elusen;

(b) gŵr neu wraig neu bartner sifil yr ymddiriedolwr elusen neu unrhyw un sydd wedi'i gynnwys o fewn is-gymal (a) uchod;

(c) rhywun sy'n ymgymryd â busnes mewn partneriaeth â'r ymddiriedolwr elusen neu unrhyw unigolyn sydd wedi'i gynnwys o fewn is-gymal (a) neu (b) uchod;

(ch) sefydliad sydd wedi'i reoli –

(i) gan yr ymddiriedolwr elusen neu unrhyw unigolyn cysylltiedig sydd wedi'i gynnwys o fewn is-gymal (a), (b) neu (c) uchod; neu

(ii) gan ddau unigolyn neu ragor sydd wedi'u cynnwys o fewn is-gymal (ch)(i), gyda'i gilydd

(d) corff corfforaethol lle mae gan –

(i) yr ymddiriedolwr elusen neu unrhyw unigolyn cysylltiedig sydd wedi'i gynnwys o fewn is-gymal (a) i (c) fudd sylweddol; neu

(ii) dau unigolyn neu ragor sydd wedi'u cynnwys o fewn is-

gymal (d)(i) a, gyda'i gilydd, mae ganddynt fudd sylweddol.

Mae adran 118 o Ddeddf Elusennau 2011 yn gymwys at ddibenion dehongli'r termau a ddefnyddir yn y cyfansoddiad hwn.

Ystyr "**Rheoliadau Cyffredinol**" yw Rheoliadau (Cyffredinol) Sefydliadau Corfforedig Elusennol 2012.

Ystyr "**Rheoliadau Diddymu**" yw Rheoliadau (Ansoffedd a Diddymu) Sefydliadau Corfforedig Elusennol 2012.

Ystyr "**Darpariaethau Cyfathrebu**" yw Darpariaethau Cyfathrebu yn [Rhan 9, Pennod 4] o'r Rheoliadau Cyffredinol.

Ystyr "**ymddiriedolwyr elusen**" yw ymddiriedolwr elusen y SCE.

Ystyr "**pleidlais**" yw llais neu bleidlais a gyfrifir, fel arfer (ond nid o reidrwydd) yn ysgrifenedig.

Atodiad 1 – Darpariaethau dewisol

Nid yw'r darpariaethau canlynol yn ffurfio rhan o'r cyfansoddiad enghreifftiol 'Sylfaen' ond maent ar gael fel dewisiadau o dan gymalau 19 (Cyfarfodydd cyffredinol o'r aelodau) a 22 (Defnyddio cyfathrebu electronig).

Ar gyfer SCEau sy'n bwriadu cynnwys y pwerau hyn yn eu cyfansoddiadau, argymhellwn eich bod yn defnyddio'r geiriad canlynol: Mae nodiadau ar y cymalau hyn wedi'u cynnwys o fewn Atodiad 2.

Cyfarfodydd cyffredinol o'r aelodau

(4) Pleidlais drwy ddirprwy

(a) Gall unrhyw aelod o'r SCE benodi unigolyn arall fel dirprwy i arfer y cyfan neu unrhyw un o hawliau'r aelod i fynychu, siarad a phleidleisio mewn cyfarfod cyffredinol o'r SCE. Mae'n rhaid i ddirprwyon gael eu penodi trwy rybudd ysgrifenedig ("hysbysiad drwy ddirprwy") sydd:

(i) yn nodi enw a chyfeiriad yr aelod sy'n penodi'r dirprwy;

(ii) adnabod y sawl sydd wedi'i benodi fel dirprwy yr aelod a'r cyfarfod cyffredinol y mae'r unigolyn hwnnw yn cael ei benodi ar ei gyfer;

(iii) wedi'i lofnodi gan neu ar ran yr aelod sy'n penodi'r dirprwy, neu wedi'i ddilysu mewn ffordd a bennir gan y SCE; ac

(iv) yn cael ei gyflwyno i'r SCE yn unol â'r cyfansoddiad ac unrhyw gyfarwyddiadau sydd wedi'u cynnwys yn y rhybudd o gyfarfod cyffredinol y mae'n cyfeirio ato.

(b) Gall y SCE fynnu bod hysbysiadau drwy ddirprwy yn cael eu cyflwyno mewn ffurf arbennig, a gall bennu ffurfiau gwahanol at ddibenion gwahanol.

(c) Gall hysbysiadau drwy ddirprwy (ond nid oes rhaid iddynt) bennu sut y mae'r dirprwy a benodir oddi danynt yn pleidleisio (neu fod y dirprwy yn ymatal rhag pleidleisio) ar un cynnig neu ragor.

(ch) Oni bai bod hysbysiad drwy ddirprwy yn nodi fel arall, rhaid iddo

gael ei drin fel un sy'n:

- (i) caniatáu i'r sawl a benodir oddi dano fel disgrisiwn dirprwy ynghylch sut i bleidleisio ar unrhyw gynigion atodol neu drefniadol a roddwyd gerbron y cyfarfod, a
 - (ii) penodi'r unigolyn hwnnw fel dirprwy mewn perthynas ag unrhyw ohirio o'r cyfarfod cyffredinol y mae'n cyfeirio ato yn ogystal â'r cyfarfod ei hun.
- (d) Mae aelod sydd â'r hawl i fod yn bresennol, siarad neu bleidleisio (naill ai drwy ddangos dwylo neu gyfrif pleidleisiau) mewn cyfarfod cyffredinol yn parhau â'r hawl ar gyfer y cyfarfod hwnnw neu unrhyw oedi o'r cyfarfod, er bod hysbysiad drwy ddirprwy dilys wedi cael ei gyflwyno i'r SCE gan neu ar ran yr unigolyn hwnnw.
- (dd) Gall penodiad o dan hysbysiad drwy ddirprwy gael ei dynnu'n ôl trwy gyflwyno i'r SCE hysbysiad ysgrifenedig a roddir gan neu ar ran yr aelod sydd wedi rhoi'r hysbysiad drwy ddirprwy neu y cafodd ei roi ar ei ran.
- (e) Mae hysbysiad sy'n tynnu'n ôl penodiad drwy ddirprwy dim ond yn weithredol os caiff ei gyflwyno cyn dechrau'r cyfarfod neu gyfarfod a ohiriwyd y mae'n cyfeirio ato.
- (f) Os nad yw hysbysiad drwy ddirprwy wedi'i lofnodi neu ei ddilysu gan yr aelod sy'n penodi'r dirprwy, mae'n rhaid ategu tystiolaeth ysgrifenedig sy'n datgan bod gan yr unigolyn a'i llofnododd neu a'i dilysodd ar ran yr aelod yr awdurdod i wneud hynny.

(5) Pleidlais trwy'r Post

- (a) Gall y SCE, os yw'r ymddiriedolwr elusen yn penderfynu felly, ganiatáu i aelodau bleidleisio trwy'r post neu bost electronig ("e-bost") i ethol ymddiriedolwyr elusen neu wneud penderfyniad ar unrhyw fater sy'n cael ei benderfynu yng nghyfarfod cyffredinol o'r aelodau.
- (b) Mae'n rhaid i'r ymddiriedolwyr elusen benodi o leiaf dau unigolyn sy'n annibynnol ar y SCE i wasanaethu fel archwilwyr i orchwylio

cynnal y bleidlais trwy'r post/e- bost a chyfrif pleidleisiau.

- (c) Os yw pleidlais trwy'r post/e-bost i'w chaniatáu ar fater, mae'n rhaid i'r SCE anfon i aelodau'r SCE ddim llai na [21] diwrnod cyn y dyddiad cau ar gyfer derbyn pleidleisiau a fwir yn y modd hwn:
 - (i) hysbysiad trwy'r e-bost, os yw'r aelod wedi cytuno i dderbyn hysbysiadau fel hyn o dan gymal [22] (Defnyddio cyfathrebu electronig), gan gynnwys esboniad o ddiben y bleidlais a'r drefn bleidleisio i'w dilyn gan yr aelod, a ffurflen bleidleisio sy'n gallu cael ei dychwelyd trwy'r e-bost neu'r post i'r SCE, sy'n cynnwys manylion y cynnig y bwir pleidlais arno, neu'r ymgeiswyr i'w hethol, fel y bo'n gymwys;
 - (ii) hysbysiad trwy'r post i bob aelod arall, gan gynnwys esboniad ysgrifenedig o bwirpas y bleidlais trwy'r post a'r drefn bleidleisio i'w dilyn gan yr aelod, a ffurflen pleidleisio drwy'r post sy'n cynnwys manylion y cynnig y bwir pleidlais arno, neu'r ymgeiswyr i'w hethol, fel y bo'n gymwys.
- (ch) Mae'n rhaid i'r drefn bleidleisio fynnu bod pob ffurflen yn cael ei dychwelyd trwy'r post mewn amlen gydag enw a llofnod yr aelod, a dim byd arall, ar y tu allan, y tu mewn i amlen arall wedi'i chyfeirio at "Yr Archwiliwr" ar gyfer [enw'r SCE], ym mhrif swyddfa'r SCE neu gyfeiriad post arall fel y pennwyd yn y drefn bleidleisio.
- (d) Mae'n rhaid i'r drefn bleidleisio ar gyfer pleidleisiau sy'n cael eu bwrw trwy'r e-bost fynnu bod enw'r aelod i'w weld ar frig yr e-bost, ac mae'n rhaid i'r e-bost gael ei ddilysu yn y dull a bennwyd yn y drefn bleidleisio.
- (dd) Mae'n rhaid i bleidleisiau e-bost gael eu dychwelyd i gyfeiriad e-bost a ddefnyddir dim ond at y diben hwnnw a dim ond archwiliwr all gael atynt.
- (e) Mae'n rhaid i'r drefn bleidleisio nodi'r dyddiad cau a'r amser ar gyfer derbyn pleidleisiau, ac mae'n rhaid datgan y bydd unrhyw bleidleisiau a dderbynnir ar ôl y dyddiad cau neu bleidleisiau nad ydynt yn cydymffurfio â'r drefn bleidleisio fod yn annilys ac ni chânt eu cyfrif.

- (f) Mae'n rhaid i'r archwilwyr lunio rhestr o enwau'r aelodau sy'n bwrw pleidleisiau dilys, a rhestr ar wahân o aelodau sy'n bwrw pleidleisiau oedd yn annilys. Mae'n rhaid i'r rhestrau hyn gael eu rhoi i ymddiriedolwr elusen neu unigolyn arall sy'n goruchwylio derbyn unigolion a phleidleisio mewn cyfarfod cyffredinol. Ni all aelod sydd wedi bwrw pleidlais trwy'r post neu e-bost bleidleisio yn y cyfarfod, ac ni ddylid ei gyfrif yn y cworwm ar gyfer unrhyw ran o'r cyfarfod y mae ef neu hi eisoes wedi bwrw pleidlais arno. Caniateir i aelod sydd wedi bwrw pleidlais annilys trwy'r post neu'r e-bost i bleidleisio yn y cyfarfod ac mae'n cyfrif tuag at y cworwm.
- (ff) Yn achos pleidleisiau trwy'r post, mae'n rhaid i'r archwilwyr gadw amlenni mewnol (gydag enw a llofnod yr aelod). Yn achos pleidleisiau trwy'r e-bost, mae'n rhaid i'r archwilwyr dorri ymaith a chadw unrhyw ran o'r e-bost sy'n cynnwys enw'r aelod. Ym mhob achos, mae'n rhaid i archwiliwr gofnodi ar y dystiolaeth hon o enw'r aelod fod y bleidlais wedi cael ei chyfrif, neu os yw'r bleidlais wedi cael ei datgan yn annilys, y rheswm dros ddatganiad o'r fath.
- (g) Mae'n rhaid i bleidleisiau a fwir trwy'r post neu'r e-bost gael eu cyfrif gan bob un o'r archwilwyr cyn y cyfarfod lle mae'r bleidlais yn digwydd. Mae'n rhaid i'r archwilwyr ddarparu i'r sawl sy'n cadeirio'r cyfarfod gadarnhad ysgrifenedig o nifer y pleidleisiau dilys a dderbyniwyd trwy'r post a'r e-bost a nifer y pleidleisiau a dderbyniwyd oedd yn annilys.
- (ng) Ni all yr archwilwyr ddatgelu canlyniad y bleidlais trwy'r post/e-bost tan ar ôl i'r pleidleisiau a gafodd eu bwrw â llaw neu drwy bleidleisio yn y cyfarfod, neu drwy bleidleisio ar ôl y cyfarfod, gael eu cyfrif. Dim ond ar yr adeg hon bydd yr archwiliwr yn cyhoeddi canlyniad y pleidleisiau dilys a dderbyniwyd, a bydd y pleidleisiau hyn yn cael eu cynnwys yn y datganiad o ganlyniad y bleidlais.
- (h) Yn dilyn y datganiad terfynol o ganlyniad y bleidlais, mae'n rhaid i'r archwilwyr ddarparu i ymddiriedolwr elusen neu rywun awdurdodedig arall fwndeli sy'n cynnwys y dystiolaeth o'r aelodau a gyflwynodd bleidleisiau dilys trwy'r post; dystiolaeth o'r aelodau a gyflwynodd bleidleisiau dilys trwy'r e-bost, dystiolaeth o bleidleisiau annilys; y pleidleisiau dilys a'r

pleidleisiau annilys.

- (i) Mae'n rhaid i unrhyw anghydfod ynghylch cynnal pleidlais trwy'r post neu'r e-bost gael ei gyfeirio i gychwyn at banel a sefydlwyd gan yr ymddiriedolwyr elusen i gynnwys dau ymddiriedolwr a dau unigolyn sy'n annibynnol ar y SCE. Os nad oes modd datrys yr anghydfod yn foddhaol gan y panel, mae'n rhaid ei gyfeirio at y Gymdeithas Diwygio Etholiadol.

Defnyddio cyfathrebu electronig

(2) I'r SCE

Gall unrhyw aelod neu ymddiriedolwr elusen y SCE gyfathrebu'n electronig â'r SCE i gyfeiriad a bennwyd gan y SCE at y diben hwnnw, ar yr amod bod y cyfathrebu wedi'i ddilysu mewn ffordd sy'n foddhaol i'r SCE.

(3) Gan y SCE

- (a) Os yw unrhyw aelod neu ymddiriedolwr elusen y SCE, drwy ddarparu i'r SCE ei gyfeiriad e-bost neu'r tebyg, cymerir ei fod wedi cytuno i dderbyn gohebiaeth gan y SCE ar ffurf electronig i'r cyfeiriad hwnnw, oni bai bod yr aelod wedi datgan i'r SCE ei amharodrwydd i dderbyn gohebiaeth o'r fath yn y ffurf honno.
- (b) Gall yr ymddiriedolwyr elusen, yn amodol ar gydymffurfio ag unrhyw ofynion cyfreithiol, drwy gyfrwng cyhoeddi ar ei wefan:
 - (i) rhoi rhybudd i'r aelodau y cyfeirir ato yng nghymal 19(2) (Rhybudd o gyfarfodydd cyffredinol);
 - (ii) rhoi rhybudd i ymddiriedolwyr elusen o'u cyfarfodydd yn unol â chymal 15(1) (Galw cyfarfodydd); [a
 - (iii) cyflwyno unrhyw gynnig i'r aelodau neu i'r ymddiriedolwyr elusen am benderfyniad drwy gynnig ysgrifenedig neu bleidlais trwy'r post yn unol â phwerau'r SCE o dan gymal 18 (Penderfyniadau'r aelod), 18(4) (Penderfyniadau wedi'u gwneud drwy gynnig ysgrifenedig), neu [[y darpariaethau ar gyfer pleidleisio drwy'r post] (os ydych wedi cynnwys y ddarpariaeth ddewisol hon, rhowch y rhif cymal cywir yma)].

(c) Mae'n rhaid i'r ymddiriedolwyr elusen:

- (i) cymryd camau rhesymol i sicrhau bod aelodau ac ymddiriedolwyr elusen yn cael eu hysbysu'n brydlon bod unrhyw rybudd neu gynnig o'r fath wedi cael ei gyhoeddi;
- (ii) anfon unrhyw rybudd neu gynnig o'r fath ar ffurf copi caled i unrhyw aelod neu ymddiriedolwr elusen sydd heb gydsynio i dderbyn gohebiaeth mewn ffurf electronig.

Atodiad 2 –Nodiadau arweiniol

Mae'r nodiadau esboniadol hyn ar gyfer cyngor ac i gyfeirio atynt yn unig ac nid ydynt yn ffurfio unrhyw ran o destun y cyfansoddiad.

Dyddiad y cyfansoddiadau

Mae nodi dyddiad y cyfansoddiad yn arfer da, ac mae'n helpu i sicrhau bod yr un ddogfen gan bawb. Y dyddiad i'w nodi yma yw'r dyddiad y daeth y cyfansoddiad, neu unrhyw ddiwygiad iddo, i rym. Gadewch hwn heb ddyddiad nes bod y cyfansoddiad wedi'i gofrestru neu rhowch y dyddiad y daeth y gwelliant diwethaf i'r cyfansoddiad i rym.

Cymal 1 - Enw

Mae'n rhaid i chi gynnwys enw'r SCE yn y cyfansoddiad. Yn gyffredinol, gall y Comisiwn dderbyn unrhyw enw elusen oni bai y byddai'n gamarweiniol, yn dramgwyddus neu'n rhy debyg i enw neu enw gwaith elusen sy'n bod (oni bai bod y SCE yn disodli'r elusen honno). Mae pwerau gan y Comisiwn i fynnu bod elusen yn newid ei henw os yw hyn yn digwydd. Mae gwybodaeth bellach am hyn wedi'i darparu yn ein cyhoeddiad [Cofrestru fel Elusen \(CC21\)](#) ac yn ein Canllaw Gweithredol (OG18 - 'Enwau'), sydd ar gael ar ein gwefan.

Mae cyfyngiadau cyfreithiol hefyd ar ddefnyddio'r un enw â chwmni sy'n bod (oni bai ei fod yn gwmni elusennol sy'n troi'n SCE) neu'n gyn-gwmni neu SCE sydd wedi mynd trwy ddiddymu methdaliadol - os ydych yn ansicr ceisiwch gyngor proffesiynol.

Cymal 2 - Prif swyddfa

Mae'n rhaid i'r cyfansoddiad ddatgan a yw prif swyddfa'r SCE yng Nghymru neu Loegr.

Cymal 3 - Amcanion

Mae'n rhaid i'r SCE gael amcanion elusennol yn unig y mae'n rhaid i chi eu hamlinellu yn y cyfansoddiad. Mae'r canllawiau ar eiriad priodol [ar gael ar ein gwefan](#). Yr elfennau allweddol i'w cynnwys yw:

- y diben neu'r dibenion y mae'r SCE yn cael ei sefydlu i'w gyflawni/cyflawni;
- y bobl a all gael budd; ac, os yw'n briodol;

- unrhyw derfynau daearyddol sy'n diffinio'r ardal o fudd. Os ydych yn cynnwys ardal o fudd, mae'n arferol i'w diffinio trwy gyfeirio at ardal llywodraeth leol: mae hyn yn cynnig y fantais o fod yn eglur ac yn syml, ond gall greu problemau os yw'r ardal yn cael ei newid neu ei diddymu yn y dyfodol. Os yw hyn yn digwydd, cysylltwch â'r Comisiwn am gyngor ar ddiwygio'r amcanion.

DS. Os nad oes lle i'ch amcanion yn y bwlch a ddarperir, rhowch nhw ar ddarn o bapur ar wahân a'i anfon gyda'r cyfansoddiad.

Os oes angen i'r SCE gael ei gydnabod fel elusen yn yr Alban a/neu Ogledd Iwerddon, bydd angen i chi gynnwys y rhannau perthnasol o'r geiriad mewn cromfachau sgwâr i ateb gofynion y gyfraith elusennau yn y gwledydd hynny.

Cymal 4 – Pwerau

Mae Deddf Elusennau 2011 ('Deddf 2011') yn rhoi pŵer i SCE wneud 'unrhyw beth y cyfrifir ei fod yn hyrwyddo ei ddibenion neu sy'n ffafriol neu'n atodol i wneud hynny'. Yn swyddogol, dyma'r unig bŵer y mae ei angen ar SCE. Fodd bynnag, gall fod o gymorth i ddatgan rhai pwerau yn benodol yn y cyfansoddiad hwn. Yn arbennig, gall pŵer penodedig i fenthycu [(1)] roi sicrwydd i ddarpar fenthycwyr. Am y rheswm hwn argymhellwn eich bod yn cynnwys y pwerau enghreifftiol a nodwyd yn y cyfansoddiad enghreifftiol (mae'r rhain yn cynnwys pwerau i brynu, gwerthu a phrydlesu eiddo, cyflogi staff a dirprwyo rheoli buddsoddiadau i reolwr cronfeydd proffesiynol). Gallwch ychwanegu pwerau datganedig eraill yma os hoffech chi.

Gallwch gynnwys darpariaeth gyfansoddiadol sy'n cyfyngu'r pŵer cyffredinol yn Neddf 2011. Rhaid i chi gynnwys cyfyngiad o'r fath dim ond os yw er lles y SCE. Ni allwch gyfyngu pwerau'r SCE mewn ffordd sy'n ei atal rhag gwaredu â'i eiddo. Nid yw cyfyngiadau ar y pwerau wedi'u darparu ar eu cyfer yn y cyfansoddiad enghreifftiol hwn ac argymhellwn eich bod yn ceisio cyngor priodol os ydych yn ystyried hyn.

Cymal 5 - Defnyddio incwm ac eiddo

Mae (1) yn adlewyrchu'r darpariaethau yn Neddf 2011 ynghylch hawl ymddiriedolwyr elusen SCE i gael treuliau rhesymol ac y gallant gael budd o yswiriant indemniad ymddiriedolwyr. Argymhellwn eich bod yn ei gynnwys yn y cyfansoddiad i hysbysu pobl sy'n ymwneud â'r elusen.

Mae (2) yn adlewyrchu gofynion y gyfraith elusennau bod rhaid i incwm ac eiddo SCE gael eu defnyddio i hyrwyddo ei amcanion yn unig ac nid i gynnig budd i'r aelodau neu'r ymddiriedolwyr elusen (ac eithrio fel y caniateir gan y ddogfen

lywodraethol (gweler cymal 6) neu bŵer datganedig arall). Mae dyletswydd ar yr ymddiriedolwyr i sicrhau bod y cronfeydd yn cael eu defnyddio'n gywir yn unol â'r egwyddor hon.

Cymal 6 - Buddion a thaliadau i ymddiriedolwyr elusen ac unigolion cysylltiedig

Gall ymddiriedolwyr elusen gael budd o'u helusen dim ond os oes awdurdod cyfreithiol datganedig ganddynt i wneud hynny (megis cymal yn y cyfansoddiad). Mae'r cyfyngiad hwn yn cynnwys pobl sydd â chysylltiad agos â'r ymddiriedolwr ('unigolion cysylltiedig' - mae'r term hwn wedi'i ddiffinio yn y cymal dehongli). Dylech gynnwys y cymal hwn fel bod ymddiriedolwyr elusen yn glir ynghylch y cyfyngiadau sy'n gymwys iddynt; ac oni bai eich bod yn ei gynnwys, bydd y darpariaethau statudol yn gymwys. Hyd yn oed os oes hawl gan ymddiriedolwyr gael budd o'r SCE, mae'n rhaid i hyn ddigwydd dim os yw'r budd er lles y SCE. Mae ein canllaw [Treuliau a thaliadau ymddiriedolwyr \(CC11\)](#) yn rhoi mwy o wybodaeth am fuddion ymddiriedolwyr.

Mae'r cymal enghreifftiol yn caniatáu i leiafrif o'r ymddiriedolwyr elusen neu unigolion cysylltiedig gael taliadau a buddion eraill mewn rhai achosion (megis ar gyfer nwyddau a gwasanaethau y maen nhw'n eu cyflenwi i'r SCE), yn amodol ar y rheolaethau a nodwyd. Mae'r dewis hefyd yn caniatáu mathau eraill o fudd ymddiriedolwyr, yn amodol ar gydsyniad blaenorol y Comisiwn.

Gallwch gyfyngu'r buddion y bydd hawl gan ymddiriedolwyr elusen eu cael drwy newid y cymalau hyn, ond os oes angen i chi ddadwneud unrhyw gyfyngiadau yn ddiweddarach bydd angen cydsyniad y Comisiwn i wneud hyn. Nid oes rhaid i ymddiriedolwyr ddefnyddio'r pwerau hyn dim ond oherwydd eu bod ganddynt - awgrymwn y gallai fod yn haws i chi gadw'r geiriad enghreifftiol.

Nid yw unrhyw un o'r dewisiadau hyn yn caniatáu i'r ymddiriedolwyr dderbyn tâl am weithredu fel ymddiriedolwr.

(2)(a) Os bydd pob un o'r ymddiriedolwyr yn cael budd o weithgareddau'r SCE (er enghraifft, drwy ddefnyddio'r cyfleusterau sydd ar gael i holl drigolion yr ardal, megis canolfan gymunedol), efallai yr hoffech ddefnyddio'r geiriad canlynol yn ei le: "Gall ymddiriedolwr elusen neu unigolyn cysylltiedig gael budd o'r SCE fel buddiolwr ar yr amod ei fod ar gael yn gyffredinol i fuddiolwyr y SCE".

(2)(c) - Dylai'r SCE gofnodi swm a thelerau benthygiad yr ymddiriedolwr neu'r unigolyn cysylltiedig.

Cymal 7 - Gwrthdaro buddiannau a gwrthdaro teyrngarwch

Mae'r Rheoliadau Cyffredinol yn darparu na all ymddiriedolwr elusen SCE gymryd rhan mewn unrhyw benderfyniad y byddai'n cael budd personol uniongyrchol neu anuniongyrchol drwyddo, oni bai nad yw'n rhesymol i ystyried bod gwrthdaro buddiannau ganddynt. Mae'r cymal hwn yn atgoffa'r ymddiriedolwyr o'r gofyniad hwn ac mae hefyd yn adlewyrchu arfer da ehangach ar reoli gwrthdaro buddiannau a gwrthdaro teyrngarwch. Argymhellwn eich bod yn ei gynnwys.

Cymal 8 - Atebolrwydd aelodau

Mae'n rhaid i'r cyfansoddiad ddatgan a oes gan aelodau'r SCE naill ai:

- (a) dim atebolrwydd i gyfrannu at asedau'r SCE os caiff ei ddirwyn i ben [dewis 1]

neu:

- (b) byddant yn atebol i gyfrannu hyd at uchafswm yr un os na all y SCE fodloni ei rwymedigaethau ariannol pan gaiff ei ddirwyn i ben [dewis 2].

Dewiswch un ohonynt a dilëwch y llall. Nid oes unrhyw ddewis gwell neu ofyniad yn y fframwaith cyfreithiol i aelodau fod yn atebol i gyfrannu unrhyw beth.

Os ydych yn penderfynu ar ddewis 2, mae'n rhaid i chi nodi'r uchafswm (swm nominal fel rheol megis £1 neu £10) y bydd aelodau yn atebol yn unigol i'w dalu.

Cymal 9 - Ymddiriedolwyr elusen

(1) Mae'r cymal hwn yn esbonio swyddogaeth gyfreithiol ymddiriedolwyr elusen, dyletswydd gyfreithiol i weithredu mewn ewyllys da, a'r ddyletswydd gofal statudol. Argymhellwn y dylai'r rhain gael eu hamlinellu yn y cyfansoddiad. Ni all yr ymddiriedolwyr fabwysiadu dyletswydd gofal is.

(2) Dylech gynnwys darpariaethau sy'n amlinellu pwy sy'n gymwys i fod yn ymddiriedolwr elusen y SCE.

Mae is-gymal (a) yn gofyn i bob ymddiriedolwr fod yn unigolion. Caniateir yn ôl y gyfraith i gorff corfforaethol fod yn ymddiriedolwr elusen, ond byddem yn cyngori yn erbyn cael corff ymddiriedolwyr sy'n cynnwys unigolion ac un neu ragor o gyrrff corfforaethol.

Mae cymalau 9-13 wedi'u drafftio ar y sail y caiff y SCE ei lywodraethu gan gorff ymddiriedolwyr sydd wedi'i ffurfio o nifer o unigolion. Os oes rheswm da pam y caiff y SCE ei weinyddu gan ymddiriedolwyr unigol (e.e. corfforaeth) neu gael unrhyw drefniadau ymddiriedolaeth arall, bydd rhaid i chi newid y cymalau hyn, a dylech geisio eich cyngor proffesiynol eich hun.

Mae'r darpariaethau a awgrymir yn (b) yn adlewyrchu'r gyfraith ac mae (c) yn seiliedig ar arfer da. Sylwch, mae troseddau o dan y Rheoliadau Cyffredinol sy'n ymwneud ag unigolion sydd wedi'u hanghymhwyso o dan y gyfraith rhag gweithredu fel ymddiriedolwyr.

Os oes amodau ychwanegol ar gyfer cymhwyster i fod yn ymddiriedolwr elusen (y tu hwnt i'r cyfyngiadau cyfreithiol), mae'n rhaid datgan y rhain yn y cyfansoddiad. Er enghraifft, bydd rhai elusennau'n ychwanegu gofynion i sicrhau bod gwybodaeth neu brofiad arbennig gan ymddiriedolwyr (e.e. o'r ardal leol lle mae'r SCE yn gweithredu neu am faterion sy'n berthnasol i'r bobl y mae'r SCE yn eu gwasanaethu).

(2)(ch) Mae'n cynnwys cyfyngiad dewisol ar gyfran yr ymddiriedolwyr elusen sydd o dan 18 oed. Mae'r Comisiwn yn annog elusennau i gynnwys pobl ifanc yn eu dulliau llywodraethu ym mha bynnag ffordd sy'n briodol yn yr amgylchiadau, ond mae'n cyngori yn erbyn cael bwrdd sydd wedi'i ffurfio'n gyfan gwbl o bobl o dan 18 oed. Ni all ymddiriedolwyr SCE fod o dan 16 oed.

(3) Mae'r Rheoliadau Cyffredinol yn datgan bod rhaid i'r cyfansoddiad nodi'r nifer lleiaf o ymddiriedolwyr elusen, os oes mwy nag un.

Argymhellwn eich bod yn gosod ac yn cynnwys y nifer mwyaf a'r nifer lleiaf o ymddiriedolwyr elusen.

Gall SCE gael nifer penodol o ymddiriedolwyr neu ystod o rhwng uchafswm ac isafswm (a fydd yn rhoi mwy o hyblygrwydd i'r SCE). Mae dewis 1a yn darparu ar gyfer uchafswm penodol. Mae dewis 1b yn darparu ar gyfer dim terfyn uchaf. Mae dewis 2 yn darparu ar gyfer trefniadau penodi ymddiriedolwyr eraill yn unol â chymal 13 (gweler isod).

Dewiswch:

- Gymal 9(3) Dewis 1 (a Dewis 1a neu b) a Chymal 10 Dewis 1

neu

- Gymal 9(3) Dewis 2 a Chymal 10 Dewis 2 (gan ddewis y rhannau perthnasol o bob adran).

Dilëwch y dewisiadau nad ydych wedi'u dewis.

Er mwyn arfer da, dylai fod o leiaf dri ymddiriedolwr elusen gan SCE. Os yw nifer yr ymddiriedolwyr yn is na'r isafswm a bennir yn y cyfansoddiad, bydd y darpariaethau yng nghymal 12(3) yn golygu bod modd i'r ymddiriedolwyr elusen sy'n weddill benodi ymddiriedolwyr newydd ac atal y SCE rhag methu â gweithredu.

Dylai fod digon o ymddiriedolwyr elusen gan SCE i allu cyflawni eu dyletswyddau'n effeithiol, ond nid gormod fel ei bod yn anymarferol i gynnal cyfarfodydd ymddiriedolwyr effeithiol lle y gall pawb gymryd rhan wrth wneud penderfyniadau. Awgrymwn uchafswm o 12 o ymddiriedolwyr, ond gallwch ddewis nifer fwy neu lai yn dibynnu ar anghenion y SCE.

(4) Mae'r Rheoliadau Cyffredinol yn datgan bod rhaid i'r cyfansoddiad nodi enwau'r ymddiriedolwyr elusen cyntaf.

Argymhellwn eich bod yn 'amrywio' cyfnodau swyddi'r ymddiriedolwyr cyntaf er mwyn osgoi sefyllfa lle bydd pob un ohonynt yn ymddiswyddo yr un pryd. Er enghraifft, os oes tri ymddiriedolwr, gellid penodi un am gyfnod o bedair blynedd, un am gyfnod o dair blynedd ac un am gyfnod o ddwy flynedd.

Cymal 10 - Penodi ymddiriedolwyr elusen

Mae'n rhaid i'r cyfansoddiad wneud darpariaethau ynghylch penodi un neu ragor o bobl i fod yn ymddiriedolwyr elusen.

Mae'r cymal hwn yn cynnwys dau ddewis. Dewiswch y dewisiadau cyfatebol yng Nghymal 9(3) a Chymal 10.

Mae Dewis 1 yn darparu ar gyfer penodi ymddiriedolwyr newydd gan yr ymddiriedolwyr cyfredol. Dyma'r drefn symlaf a'r un arferol ar gyfer y rhan fwyaf o SCE sylfaen.

Mae Dewis 2 yn darparu ar gyfer penodi ymddiriedolwyr newydd mewn ffyrdd gwahanol gan gynnwys penodi gan yr ymddiriedolwyr cyfredol, ex officio (h.y. drwy rinwedd dal swydd arbennig, e.e. y ficer lleol) a'u henwebu gan sefydliad arall. Os ydych yn defnyddio dewis 2 bydd rhaid i chi ei ddiwygio i fodloni amgylchiadau arbennig y SCE yn dibynnu ar y cyfuniad o ddulliau gwahanol o benodi a fydd yn gymwys. Fel arfer bydd y dulliau penodi ychwanegol hyn yn briodol i elusennau sy'n gweithredu mewn

ardaloedd lleol arbennig yn unig neu sydd â chysylltiadau â chyrrff arbennig, a lle y mae'n ddymunol i gynnwys aelodau o gynghorau lleol, eglwysi lleol neu sefydliadau allanol eraill ar y bwrdd ymddiriedolwyr.

Mae'n arfer da i ymddiriedolwyr gael eu penodi am dymor penodol, ond gallech ddarparu ar gyfer penodi ymddiriedolwyr penodedig am gyfnod amhenodol (h.y. am oes neu nes eu bod yn ymddeol), ac felly, gallwch ddileu'r geiriau yn y cromfachau sgwâr yng nghymalau 9(4) a 10(1).

Cymal 11 - Gwybodaeth i ymddiriedolwyr elusen newydd

Mae'r cymal hwn yn cynrychioli arfer da; argymhellwn eich bod yn ei gynnwys. Mae'n hollbwysig i ymddiriedolwyr newydd gael mynediad hawdd at yr wybodaeth a'r hyfforddiant y mae ei angen arnynt i fod yn aelodau effeithiol o'r corff ymddiriedolwyr.

Cymal 12 - Ymddeol a diswyddo ymddiriedolwyr elusen

Mae'r Rheoliadau Cyffredinol yn mynnu bod rhaid i'r cyfansoddiad gynnwys darpariaethau sy'n amlinellu sut y gall ymddiriedolwyr elusen (ac aelodau) ymddeol neu beidio â dal swydd fel arall. Mae'r darpariaethau yn y cyfansoddiad enghreifftiol yn dilyn yr arfer da a argymhellir. Mae darpariaeth ddewisol (is-gymal (3)) i sicrhau nad yw ymddiriedolwyr yn gwasanaethu am fwy na thri thymor olynol, a allai helpu i annog trosiant rheolaidd a newid ar y bwrdd ymddiriedolwyr. (Mae'n arfer da i anelu at gael cydbwysedd rhwng parhad a newid.)

Os yw'r ymddiriedolwyr o'r fam ei fod yn briodol i'w helusen gynnwys pŵer i ddiswyddo ymddiriedolwr mewn amgylchiadau penodedig, dylech ei gynnwys yn y cymal hwn. Bydd angen i chi esbonio pam mae'r ymddiriedolwyr yn ystyried ei fod yn briodol cynnwys y pŵer hwn ac unrhyw fesurau diogelu ar gyfer arfer y pŵer hwn sy'n addas yng nghyd-destun eich elusen. Er enghraifft, gall ymddiriedolwyr elusen grefyddol ystyried ei fod yn briodol gofyn am gydsyniad awdurdod crefyddol yr elusen cyn diswyddo ymddiriedolwr.

Cymal 13 - Ymddiriedolwyr elusen yn gwneud penderfyniadau

Mae'r pŵer i wneud penderfyniadau drwy gynnig ysgrifenedig neu ddull electronig y tu allan i gyfarfodydd yn ddewisol, ond os yw'r ymddiriedolwyr yn bwriadu ei ddefnyddio, mae'n rhaid ei gynnwys yn y cyfansoddiad. Mae'r is-gymal hwn yn amlinellu'r weithdrefn ar gyfer penderfyniadau ysgrifenedig.

Cymal 14 - Dirprwyo gan ymddiriedolwyr elusen

Mae'r pŵer hwn yn ddewisol. Argymhellwn eich bod yn ei gynnwys er mwyn i'r SCE redeg yn ddidrafferth. Mae'r Rheoliadau Cyffredinol yn rhoi pŵer awtomatig i'r SCE ddirprwyo tasgau i is-bwyllgorau, staff neu asiantau; ond heb y pŵer cyfansoddiadol ychwanegol hwn, ni fydd yr ymddiriedolwyr yn gallu dirprwyo unrhyw bŵer i wneud penderfyniadau.

Mae is-gymalau (2)(a)-(c) yn adlewyrchu'r arfer da lleiaf ac yn fesurau diogelu na ddylid eu dileu neu eu lleihau.

Cymal 15 - Cyfarfodydd ymddiriedolwyr elusen

Mae'r Rheoliadau Cyffredinol yn mynnu bod rhaid i'r Cyfansoddiad gynnwys darpariaethau ar gyfer galw a rhedeg cyfarfodydd gan gynnwys y nifer lleiaf o ymddiriedolwyr a fydd yn ffurfio cworwm, penodi cadeirydd, ac a fydd yr ymddiriedolwyr yn gallu galw pleidlais (pleidlais a gyfrifir, fel rheol gyda phapurau pleidleisio), y drefn ar gyfer cynnal pleidlais o'r fath. Mae'r darpariaethau yn y cyfansoddiad enghreifftiol hwn yn argymhellion arfer da.

Nid ydym wedi cynnwys darpariaeth ar gyfer ymddiriedolwyr i alw am bleidlais yn y cyfansoddiad enghreifftiol hwn oherwydd mae adborth o'n hymgyngoriadau yn awgrymu nad oedd y rhan fwyaf o elusennau'n teimlo bod hynny'n briodol.

(3)(a) Argymhellwn na ddylai'r cworwm ar gyfer cyfarfodydd ymddiriedolwyr fod yn llai nag un rhan o dair o nifer yr ymddiriedolwyr.

(3)(c) Mae'n gyffredin ond nid yn ofynnol, i'r Cadeirydd gael pleidlais bwrw. Gallwch gynnwys neu ddileu'r pŵer hwn.

(4) - Argymhellir y cymal hwn yn gryf, ond bydd yn ofynnol os yw un neu ragor o ymddiriedolwyr y SCE yn cymryd rhan o bryd i'w gilydd mewn cyfarfodydd dros y ffôn neu drwy ddull electronig arall pan na fydd y cyfranogwyr yn gallu gweld a chlywed ei gilydd.

Cymal 16 - Aelodaeth o'r SCE

Mae'n rhaid i SCE gael un neu ragor o aelodau. Yn y cyfansoddiad enghreifftiol hwn yr ymddiriedolwyr elusen yw'r unig aelodau a byddant yn aelodau yn awtomatig. Os yw'r SCE yn mynd i gael aelodaeth bleidleisio ehangach bydd rhaid i chi ddefnyddio'r Cyfansoddiad Enghreifftiol Cyswllt.

Mae'n rhaid i'r cyfansoddiad amlinellu pwy sy'n gymwys i fod yn aelod a sut y mae rhywun yn dod yn aelod. Mae'n rhaid i'r cyfansoddiad gynnwys darpariaeth

ar gyfer aelodau sy'n ymddeol a therfynu aelodaeth. Mae'r cyfansoddiad enghreifftiol hwn yn bodloni'r gofynion hyn.

Mae'r Rheoliadau Cyffredinol wedi cael eu drafftio ar y sail y bydd pob aelod o'r SCE 'sylfaen' yn ymddiriedolwyr elusen, a byddant yn peidio â bod yn aelodau'r SCE pan fyddant yn peidio â bod yn ymddiriedolwyr.

Cymal 17 - Aelodaeth anffurfiol neu gyswllt (heb bleidlais)

Cynghorwn SCEau i gynnwys y pŵer hwn os ydynt yn ystyried cael aelodaeth anffurfiol (gyswllt). Nid yw aelodaeth o'r fath yn cyfrif fel aelodaeth at ddibenion cyfreithiol, er enghraifft o ran hawliau pleidleisio, rhwymedigaethau cyfreithiol i weithredu er lles yr elusen neu unrhyw atebolwydd i gyfrannu at asedau'r SCE adeg diddymu.

Cymal 18 - Penderfyniadau y mae'n rhaid i aelodau'r SCE eu gwneud

Argymhellwn eich bod yn cynnwys y pwerau a'r darpariaethau hyn yn llawn.

(1) Mae'r is-gymal hwn yn gweithredu i'ch atgoffa bod rhaid i aelodau yn hytrach na'r ymddiriedolwyr wneud rhai penderfyniadau (er mai'r un bobl ydynt mewn gwirionedd).

(2) Mae'r is-gymal hwn yn caniatáu i benderfyniadau'r aelodau gael eu gwneud mewn cyfarfod cyffredinol neu drwy gynig ysgrifenedig.

(3) Mae'r penderfyniadau a nodwyd yn (1) yn amodol ar ofynion arbennig; mae'r is-gymal hwn yn gweithredu i'ch atgoffa am y gofynion hynny.

4) Mae'r is-gymal hwn yn amlinellu'r drefn ar gyfer cynigion ysgrifenedig

Cymal 19 - Cyfarfodydd cyffredinol o'r aelodau

Mae'r Rheoliadau Cyffredinol yn datgan bod rhaid i'r cyfansoddiad wneud darpariaethau ynghylch dal a galw cyfarfodydd cyffredinol, a'r drefn mewn cyfarfodydd o'r fath gan gynnwys y nifer lleiaf o aelodau a fydd yn ffurfio cworwm, a all aelodau fynnu cynnal pleidlais, a'r drefn ar gyfer cynnal pleidlais o'r fath. Mae'r darpariaethau yn y cymal hwn yn argymhellion arfer da.

(1) Mewn SCE gyda chyfansoddiad enghreifftiol 'sylfaen', mae pob un o'r aelodau yn ymddiriedolwyr, felly gall yr ymddiriedolwyr benderfynu pa un o'u cyfarfodydd ddylai gael eu trin fel cyfarfod cyffredinol o'r aelodau (yn amodol ar y gofynion hysbysu yn (2)).

(2)(a) Dylai'r cyfnod lleiaf o rybudd ar gyfer cyfarfodydd cyffredinol fod yn rhesymol yn ôl amgylchiadau arbennig y SCE, er mwyn i gynifer o aelodau (ymddiriedolwyr) â phosibl gymryd rhan mewn penderfyniadau o'r fath. Yn achos y penderfyniadau a nodwyd yng nghymal 18(1) mae cyfnod y rybudd wedi'i nodi fel 14 diwrnod yn y Rheoliadau Cyffredinol.

(3) Mae'r is-gymal hwn yn golygu y bydd y darpariaethau trefniadol ar gyfer cyfarfodydd ymddiriedolwyr hefyd yn gymwys pan fyddant yn cwrdd fel aelodau.

Pleidleisio drwy ddirprwy - Mae'r Rheoliadau Cyffredinol yn datgan y gall aelodau bleidleisio drwy ddirprwy dim ond os oes darpariaeth benodol yn y cyfansoddiad sy'n rhaid amlinellu:

(a) sut y mae aelod yn penodi dirprwy;

(b) hawliau'r dirprwy; a

(c) sut y caiff y penodiad ei derfynu.

Ar gyfer geiriad a argymhellir (nad yw'n ffurfio rhan o'r cyfansoddiad enghreifftiol hwn), gweler Atodiad 1 i'r cyfansoddiad hwn.

Pleidleisio trwy'r post - Mae'r Rheoliadau Cyffredinol yn datgan y gall aelodau ddefnyddio pleidleisiau drwy'r post dim ond os oes darpariaeth benodol yn y cyfansoddiad, y mae'n rhaid gwneud darpariaeth am yr amgylchiadau pryd y gellir rhoi pleidleisiau o'r fath, ac ym mha ffordd.

Ar gyfer geiriad a argymhellir (nad yw'n ffurfio rhan o'r cyfansoddiad enghreifftiol hwn), gweler Atodiad 1 i'r cyfansoddiad hwn.

Mae cyfeiriadau at gyfnodau rybudd tybiedig yn ddarostyngedig i Reoliad 53 o'r Rheoliadau Cyffredinol ac felly nid ydynt yn cynnwys dydd Sadwrn a dydd Sul, dydd Nadolig, dydd Gwener y Grogllith ac unrhyw wyliau banc o dan Ddeddf Bancio a Thrafodion Ariannol 1971 yng Nghymru a Lloegr.

Cymal 20 - Darpariaethau arbed

Argymhellwn eich bod yn cynnwys y cymal hwn i leihau'r risg o benderfyniadau'r ymddiriedolwyr yn cael eu datgan yn annilys am resymau technegol yn unig.

Cymal 21 - Cyflawni dogfennau

Argymhellwn eich bod yn cynnwys y cymal hwn i egluro sut y gall dogfennau

gael eu cyflawni'n ddilys ar ran y SCE. Mae'n cynnwys darpariaeth i ddefnyddio sêl, y mae'r Rheoliadau Cyffredinol yn datgan y mae'n rhaid ei gynnwys os yw'r SCE yn cael sêl (ond nid oes unrhyw ofyniad i gael un). Mae'r Rheoliadau Cyffredinol yn gofyn i enw llawn yr SCE gael ei ysgrifennu'n glir ar y sêl, ac mae methu â chydymffurfio â hyn yn drosedd.

Cymal 22 - Defnyddio cyfathrebu electronig

Mae'r Rheoliadau Cyffredinol yn cynnwys darpariaethau sy'n rheoli'r defnydd o gyfathrebu electronig, ac argymhellwn fod ymddiriedolwyr SCE yn ymgyswrtu â'r gofynion. Byddai methu â chydymffurfio â'r gofyniad i ddarparu copi caled yn cael ei ystyried yn drosedd.

Mae'r Rheoliadau Cyffredinol yn datgan os yw'r SCE yn bwriadu defnyddio cyfathrebu electronig yn awtomatig neu wefan i anfon gohebiaeth ffurfiol at aelodau, mae'n rhaid datgan hyn yn y cyfansoddiad, ac mae'n rhaid amlinellau'r amgylchiadau pan fydd hyn yn digwydd. Am eiriad posibl, gweler Atodiad 1 i'r cyfansoddiad hwn.

Cymal 23 - Cadw cofrestr

Mae'r cymal hwn yn adlewyrchu'r gofynion yn y Rheoliadau Cyffredinol bod y SCE yn cadw cofrestr o aelodau ac ymddiriedolwyr elusen a bod yr wybodaeth hon ar gael i bobl â diddordeb eu harchwilio. Nid oes rhaid datgan hwn yn y cyfansoddiad ond mae wedi'i gynnwys i'ch atgoffa.

Cymal 24 – Cofnodion

Mae'r cymal hwn yn adlewyrchu gofynion y Rheoliadau Cyffredinol ynghylch cadw cofnodion. Argymhellwn fod y cymal hwn yn cael ei gynnwys i atgoffa ymddiriedolwyr am eu cyfrifoldebau. Fodd bynnag, dim ond os yw'r cyfansoddiad yn cynnwys darpariaethau eraill ar benodi swyddogion y dylid cadw cymal 24(1).

Cymal 25 - Cofnodion cyfrifyddu (ac ati)

Mae'r cymal hwn yn adlewyrchu dyletswyddau ymddiriedolwyr o dan Ddeddf 2011. Argymhellwn fod y cymal hwn yn cael ei gynnwys i atgoffa ymddiriedolwyr am eu cyfrifoldebau.

Cymal 26 – Rheolau

Argymhellwn y dylai'r pŵer hwn gael ei gynnwys er eglurder, ond mae'r pŵer hwn gan elusennau yn awtomatig ac nid oes rhaid iddo gael ei ddatgan yn y cyfansoddiad. Mae'n bwysig bod aelodau yn ymwybodol o gopïau o unrhyw reolau a'u bod ar gael iddynt.

Cymal 27 – Anghydfodau

Mae'n arfer da i gynnwys darpariaethau ar gyfer delio ag unrhyw anghydfodau sy'n codi rhwng aelodau'r SCE. Gall cyfreitha fod yn ddrud, a byddai cyfreitha am faterion mewnol elusen bron yn sicr o gael ei ystyried yn "draffodion elusen", y gellir eu cymryd dim ond gydag awdurdod y Comisiwn. Fel arfer byddem yn gofyn i'r partïon mewn anghydfod geisio cyfryngu yn gyntaf.

Cymal 28 - Diwygio'r cyfansoddiad

Cyn bod cam 3 y Ddeddf Elusennau 2022 yn dod i rym, mae'r cymal hyn yn adlewyrchu pŵer statudol y SCE i ddiwygio yn adrannau 224-227 o Ddeddf Elusennau 2011. Dylai cyfansoddiad SCE gynnwys y darpariaethau hyn er hwylustod. Ni all cyfansoddiad SCE estyn pŵer statudol diwygio cyfansoddiadol, ond mae'r Rheoliadau Cyffredinol yn darparu y gallwch gynnwys cyfyngiadau ychwanegol mewn rhai neu bob achos, er enghraifft, gofyn am gyfnod hwy o rybudd cyn y cyfarfod neu fwyafrif uwch, ar gyfer newidiadau arbennig. Nid yw cyfyngiadau ychwanegol wedi'u darparu ar eu cyfer yn y cyfansoddiad enghreifftiol hwn ac os ydych yn ystyried hyn, argymhellwn eich bod yn ceisio cyngor priodol. I ofyn am gydsyniad y Comisiwn i ddiwygio neu hysbysu'r Comisiwn am ddiwygiad, cwblhewch ein [ffurflen ar-lein](#).

Ar ôl i gam 3 y Ddeddf Elusennau 2022 ddod i rym, nid yw newid rheoleiddiedig i amcanion SCE o dan a.226 a 227 o Ddeddf Elusennau 2011 yn dod i rym nes iddo gael ei gofrestru neu'n ddiweddarach os yw'r penderfyniad sy'n cynnwys y diwygiad yn pennu hyn. Bydd unrhyw ddiwygiad arall i gyfansoddiad y SCE yn dod i rym ar y dyddiad y caiff y penderfyniad sy'n cynnwys y gwelliant ei basio neu ddyddiad diweddarach os yw'r penderfyniad sy'n cynnwys y gwelliant yn pennu hyn.

Cymal 29 - Dirwyn i ben neu ddiddymu gwirfoddol

Mae'r cymal hwn yn adlewyrchu darpariaethau Deddf 2011 a'r Rheoliadau Cyffredinol a'r Rheoliadau Diddymu. Argymhellwn ei fod wedi'i gynnwys yn y cyfansoddiad er hwylustod. Mae hefyd yn pwysleisio bod gofynion eraill yn y Rheoliadau Diddymu y mae'n rhaid i ymddiriedolwyr gydymffurfio â nhw, oherwydd mae troseddau am beidio â chydymffurfio. I roi gwybod i'r Comisiwn am ddiddymiad eich SCE, cwblhewch ein [ffurflen ar-lein](#).

(2) Mae'n rhaid i'r cyfansoddiad gynnwys cyfarwyddiadau ynghylch sut y caiff ei eiddo ei ddefnyddio os yw'n cael ei ddirwyn i ben. Mae'n rhaid i unrhyw asedau sy'n weddill ar ôl talu dyledion gael eu defnyddio ar gyfer ddibenion elusennol sy'n debyg i rai'r SCE.

(4) Mae'n hanfodol i ymddiriedolwyr fod yn ymwybodol os nad yw SCE yn gallu bodloni ei rwymedigaethau ariannol yn llawn pan gaiff ei ddirwyn i ben, nid yw'r darpariaethau yn is-gymalau (1)-(3) yn gymwys, ac mae'n rhaid i ddarpariaethau perthnasol y Rheoliadau Diddymu gael eu dilyn. Mae methu â gwneud hynny yn drosedd a gallai arwain at atebolrwydd personol i'r ymddiriedolwyr hefyd.

Cymal 30 - Dehongli

Mae'r cymal hwn yn esbonio rhai termau a ddefnyddir yng ngweddill y cyfansoddiad.